

2021 tél

MADÁRTÁVLAT

MADÁRGYŰRŰZÉS

4 Madárgyűrűző állomások Magyarországon XII.
– Mekszikópusztai Madárgyűrűző Állomás

MADÁRTAN

8 Ellenségek védelmében?

TERMÉSZETVÉDELEM

12 A fokozottan védett ürge áttelepítése, védelme és megőrzésére irányuló élőhelykezelés a neszemlyi Gombás-pusztán

KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM

16 Műanyagártalmak

HÍREK

20 MME-hírek: 2021. július-szeptember

MONITORING

26 Megjelent Magyarország madáratlasza

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

28 Hírek, érdekességek

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

32 Érdekes madárfészkelések

MADÁRGYŰRŰZÉS

36 Érdekes madármegkerülések

FAUNISZTIKA

39 Érdekes madármegfigyelések

BIRDLIFE

42 BirdLife Seychelles

43 Csipogó

Foto: Orbán Zoltán

EMLÉKEZÉS

Az elmúlt két év sokak életében nagyon szomorú időszak volt. Sokan veszítették el szeretteiket, barátait, munkatársaikat váratlan hirtelenséggel. Egyesületünk is hatalmas veszteségeket szenvedett, fontos egyesületi személyiségek, munkatársaink, családtagok hunytak el.

Az ősz se volt kíméletesebb. Megrendülten kell tudatnom, hogy Kállay György, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület alapító és örökös tagja, volt főtáskára és elnöke életének 72. évében rövid betegség után váratlanul elhunyt. Egyike volt szervezetünk legmeghatározóbb személyiségeinek, kulcsszerepet játszott az egyesület életében az alapítástól egészen a 2000-es évek közepéig, az egyesület főtáskára, majd elnöke volt évtizedeken keresztül. Később a háttérből segítette a munkát, mindig készen arra, hogy tegyen a madarak és a természet védelme érdekében, és támogassa szeretett egyesületét. A Természet Szolgálatában Alapítvány elnökeként és önkéntesként az utolsó pillanatig aktív tagja maradt az MME közösségének.

Barátai és munkatársai csak Gyikként becézték. Számomra az ő személye összeforrt az egyesülettel. Amikor tagja lettem az MME-nek, az ő levele köszöntött, és később nagyon büszke voltam, amikor személyesen is megismerhettem, és később dolgozhattam is vele. Szakmai munkája mellett mély nyomot hagyott bennem az, ahogyan az emberekhez fordult. Mindig éles, sajátos humora, emberekhez való viszonyulása, baráti érdeklődése mindannyiunk számára sokat jelentett.

Ilyen fájdalmas események kapcsán meg kell állnunk, vissza kell emlékeznünk. Azt hiszem, hogy Kállay Györgyre és a többi elvesztett elkötelezett természetvédőre legméltóbban úgy emlékezhünk, ha életükből, élet- és természetszeretetükből erőt merítünk. Legjobban annak örülnének, ha látnák, hogy az általuk megkezdett munkát folytatják, és az ő példájukból is építkezve egy jobb jövőt tudunk teremteni, ahol az ember és a természet harmóniában él együtt.

Köszönjük az életetekkel állított példát, a bölcsességet és az emberséget, amelyet töletek kaptunk, és amelyet ti tanúsítottatok! Ígérjük, hogy megteszünk minden tőlünk telhetőt, hogy méltó módon vigyük tovább, amit ti elkezdtetek. Búcsúzunk, de mindig velünk maradtok, a madarászok, természetvédők lelket erősítve.

*Halmos Gergő
ügyvezető igazgató*

MADÁRTÁVLAT – madártani és természetvédelmi folyóirat

XXVIII. évf. 4. szám, ár: 890 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

KIADJA: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet „A madárbarát Magyarorszáért!”

1121 Budapest, Költő utca 21., Tel.: (06-1) 275-6247 · Fax: (06-1) 275-6267 · www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ: Orbán Zoltán

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: Schmidt Egon 1994–1995

KORÁBBI FŐSZERKESZTŐK: Péchy Tamás 1996–2004; Ujhelyi Péter 2004–2011, 2013–2018; Orbán Zoltán 2012, 2018–

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bodnár Katalin, Halmos Gergő, Haraszthy László, Orbán Zoltán, Vásony Petra

NYELVI KORREKTOR: Szűcs Katalin

TERVEZÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Kitaibel Bt.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: Bányai Lászlóné

TERJESZTÉS: Bányai Lászlóné és Skrionya Barbara

FELELŐS KIADÓ: Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató

NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS: Korrekt Nyomdaipari Kft.

FELELŐS VEZETŐ: Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

A címlapon: Macskabagoly (fotó: Mesterházi József)

Köszönjük a birdphotography.hu madár- és természetfotókkal nyújtott segítségét!

MADÁRGYŰRÜZŐ ÁLLOMÁSOK MAGYARORSZÁGON XII.

MEKSZIKÓPUSZTAI MADÁRGYŰRÜZŐ ÁLLOMÁS

[ALAPÍTVÁ: 1991]

Harminc évvel ezelőtt még a szakemberek közül is csak kevesen ismerték a Dunántúl nyugati részének természeti értékeit. Ma már történelem az az elszigetelt lét, amelyben évtizedekig szinte elfeledve kellett túlélnie a lakosságnak és a természetnek két világrendszer határán.

A természet kicsivel jobban járt, mert az elzártság bizonyos fokú passzív védelmet is jelentett. A Fertőn is ez volt a helyzet, a nádas határán felhúzott kerítés elzárta a tó teljes hazai területét a nyilvánosság elől.

TERÜLET

A sekély, szikes tómeder a 20. század folyamán erősen elnádásodott, kiszáritott részein pedig szikes legelők alakultak ki. 1990-ben, szinte egy időben a Fertő-tavi Nemzeti Park megalakulásával, itt kezdődött meg a sekély vízű árterület rekonstrukciója, miáltal kiváló fészkelő- és táplálkozóterület jött létre a vízmadarak számára. A ma Ausztria területére eső Fertőzug (Seewinkel) szikes tavaihoz is hasonlítható élőhelyen harminc év alatt – átvonulóban vagy kóborlóként – szinte valamennyi, hazánkban előforduló vízimadár faj megjelent már. Az utóbbi két évtizedben egyre erősebbé váló szárazodás következtében felértékelődött a Nyéki-szállás és Borsodi-dűlő néven ismert élőhelyek szerepe a Fertő térségében, mivel a csapadékhiány következtében a Fertőzug tavai korán kiszáradnak.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Bécs, Pozsony, Sopron és más jelentős tudományos központok közelsége ellenére a Fertő és a Hanság madárvilágának kutatása a múltban szinte csak szórványos megfigyelésekre korlátozódott. Változás csak akkor következett be, amikor a Magyar Ornithológusok Szövetségének (MOSz) felkérésére dr. Esterházy Pál herceg, a környék és az ország egyik, ha nem a legnagyobb földbirtokosa, lehetőséget biztosított két madárvárta létesítésére. Az egyik Kapuvár közelében, a Hanságban, a másik Mekszikópuszta mellett, a Hansági-főcsatorna és a Fertő találkozásának közelében létesült. Utóbbi egy fából épült, cölöpökön álló, 15–20 m²-es nádfedezéses ház volt, amelyet 1930. május 9-én, a MOSz soproni vándorgyűlése alkalmával avattak fel. Megépültek a tó vízszintje a mainál mintegy nyolcvan centiméterrel alacsonyabb volt, ezért

általában gyalogosan, sőt automobillal is megközelíthető volt a Hansági-főcsatorna mentén, amelynek torkolata a jelenlegitől eltérő módon – akkor még egyenes vonalban – csatlakozott be a tómederbe. A Fertő e délkeleti öble máig a Madárvárta-öböl nevet viseli. A vártát vezető, Brennbergbányán élő Breuer György számára a hely megközelítése sem lehetett egyszerű, hiszen Fertőrákosról háromórás csónakázással, a mekszikópusztai vasútállomásról pedig bő egy órányi gyaloglással tudta elérni. A hosszú időkre őrzetlen épületet gyakorta feltörték, emiatt értékeesebb berendezési tárgyakat nem lehetett otthagyni. A madárvárta épülete a második világháború vége felé leégett. Heiner József sarródi halász szerint a gyakorlatozó fertői tüzérek lövedéke okozta pusztulását. Elszenesedett gerendái még évekig láthatóak voltak, mostanra azonban már nyoma sem maradt. A MOSz madárvártája fennállása során

Dr. Kárpáti László igazgató és Fersch Attila igazgatóhelyettes köszönti az EURING konferencia (2008) résztvevőit (fotó: Pellingner Attila)

Vedlő nyári ludak nyakgyűrűzése a Fertőn (fotó: Pellingner Attila)

➤ Mekszikópuszta nyáron (fotó: Takács Gábor)

➤ A Mekszikópusztai madárvárta avatása 1930-ban (fotó: Breuer György)

a fertői madarászkiwandulások, gyűrűzések bázisaként szolgált, a mai Mekszikópusztai Madárgyűrűző Állomás (bár hasonló, a tóban álló épület nélkül) ma ezt a munkát folytatja, és elmondhatjuk, hogy a mai hatékonyabb technikát már napi szinten alkalmazva számottevő eredményeket tudhat magáénak.

A két madárvárta létezése közti időszakban, az 1980-as évek közepéig csak alkalmasszerűen és keveseknek sikerült aktív ornitológiai munkát végezni a kiterjedt nádasokban. 1984-től kezdődtek meg és váltak rendszeressé a gyűrűzések a fertőrákosi szárazulaton, ahol az első énekesmadár-gyűrűző tábor 1984-ben volt, majd 1988–1990 között az Erdészeti és Faipari Egyetem (ma Soproni Egyetem) támogatásával és nyugatnémet fiatalok részvételével jelentős számban fogtunk és jelöltünk először csak énekesmadarakat, később kisebb mennyiségben vízimadarakat is.

A rendszerváltással és a Fertő–Hanság Nemzeti Park megalakulásával kinyíló lehetőségek nyomán az akkor még tábori körülmények között végzett gyűrűzési projektünket a zavartalanabb kerületi partra, Mekszikópusztára költöztettük át, és ezzel egy időben a korábban marginális vízimadár-gyűrűzésre csoportosítottuk át erőforrásainkat. A nádi énekesmadarak jelölése végül a 2004-ben, a hazai program indulásakor kialakított és azóta folyamatosan működő CES-ponttal került mai helyére. Itt, a Hansági-főcsatorna déli gátjának egy szakaszán a standard befogási időpontokon túl elsősorban nyár végén és ősszel folyik nem rendszeres madárgyűrűzés önkéntesekkel, és ennek keretében esetenként bemutatókat is tartunk, többnyire a Fertő–Hanság Nemzeti Park természetiskolai foglalkozásainak keretében.

Gyűrűzés a nádasban – Pellingert Attila (fotó: Tatai Sándor)

Hadarics Tibor gyűrűzés közben a Madárértán (fotó: Pellingert Attila)

SAKMAI KONCEPCIÓ ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS

A Kárpát-medencében fészkelő és itt tömegesen átvonuló vízimadarak egyedi jelölésekkel végzett vonuláskutatása terén a legutóbbi időkhöz komoly elmaradások mutatkoztak hazánkban, ebben a tekintetben csak a telepesen költő fajok fészkekben ülő fiókáinak gyűrűzése jelentett kivételt. A legnagyobb nehézséget a befogás okozta és okozza ma is, mivel ezeket a madarakat hálókkel igen nehéz jelentős számban és biztonságosan megfogni. Többéves kísérletezést követően döntöttünk végleg az általunk fejlesztett varsák használata mellett, amelyekből évről évre

Hattyúfogás a Fertőn (fotó: Pellingert Attila)

ötven-hetven darabot alkalmazunk madárfogásra az őszi vonulási időszakban, kisvízes viszonyok között. Elsősorban partimadarakat fogunk és gyűrűzünk, de a récefajok jelölése érdekében is tettünk erőfeszítéseket, aminek eredményeként csörgő récéket évente többszáz nagyságrendben sikerül befogni. Ma már a legtöbb partimadár faj befogott példányai egyedi színes gyűrűt kapnak, és ez az apró változás sokszorosára növelte a visszajelentések számát, mivel már nem csak elpusztult vagy újra befogott példányokról kapunk egy-egy visszajelentést. A színes gyűrű felirata vagy kombinációja még az apró termetű lilék és

a partfutók esetében is akár több tíz méterrel leolvasható, így nem számít ritkaságnak, ha egyes madarakról több visszajelentés is érkezik.

A színes jelöléseket nem csak a partimadarak esetében használjuk, közel tíz éve fogtunk bele a nyári lúd fészkelő állománya vonulásának és területhasználatának vizsgálatába. Azóta több száz egyedtel jelöltünk meg először sárga, majd fehér színű feliratos nyakgyűrűvel, de nyakgyűrűbe integrált műholdas nyomkövetőket is használunk e célra. A madarakat vedléskor, röpképességük idején fogjuk be, ebben sok, főleg MME-önkéntes vett már részt, és kölcsönösen kisegítjük egymást osztrák partnereinkkel mind a befogásban, mind technikai kérdésekben. 2013-tól – más szervezetekkel együttműködve – GPS/GSM-rendszerű műholdas nyomkövetőket alkalmazunk vonulási és területhasználati vizsgálatokra főként nyári ludakon és bütykös hattyúkon. Ezek az eszközök a helymeghatározó rendszer műholdjainak jeléből meghatározott pozíciókat a mobiltelefon-hálózaton keresztül továbbítják nekünk. A nyári ludakon és a bütykös hattyúkon kívül kerültek már nyomkövetők tőkés récékre, bütykös ásoludakra és bőjti récékre is. Ezeknek a korábban soha nem látott részletességű adatsorokat szolgáltató eszközöknek a miniatürizálásával a későbbiekben várhatóan kisebb testtömegű madarak mozgalmi is vizsgálhatóvá válnak.

A telepesen költő gémfélék színes jelölése elsősorban a Hanságban és a tóközi tavaknál folyik a Hansági Madárértán együttműködésben, de nagy kócsagokat a kiterjedt fertői nádasokban is gyűrűzünk piros lábgyűrűvel.

EREDMÉNYEK ÉS JÖVŐKÉP

Ha belenézünk a madárgyűrűzési adatbázisba, a vízimadarak számos fajánál túlnyomórészt, de legalábbis meghatározó arányban találjuk a Mekszikópusztán gyűrűzött madarak visszajelentéseit. A nyári lúd, a csörgő réce, a réti cankó, a havasi partfutó és a sárszalonna mellett a nagy kócsag és a bütykös hattyú vonulásának és területhasználatának értékelését szolgáló adatok kiemelkedően nagy arányban származnak a Fertő vidékéről. Mivel Mekszikópusztán évente több héten át folyik a vízimadarak befogása, lehetőség nyílik a madárgyűrűzési engedély megszerzésére törekvőknek a kézben tartott madarak határozásában jártasságot szerezni. Ebben mindig partnereit voltunk a leendő madárgyűrűző munkatársaknak, közülük sokan ma is aktív résztvevői a munkánkban.

Hosszú évek óta kísérletezünk olyan megoldásokkal, amelyek a csörgő réce mellett más récefajok nagy egyedszámú gyűrűzését is lehetővé tennék, de a siker még várat magára. Pedig a szórványosan befogott más fajok közül – vadászatuk miatt – elég nagy arányú a jelölt madarak megkerülése. Ha ezt nem tudjuk megoldani, akkor a – meglehetősen drága – jeladók alkalmazásával próbálunk választ kapni kérdéseinkre.

A színes gyűrű használata akkor hatékony, ha a madárgyűrűzéssel esetleg nem is foglalkozó megfigyelők, akár a madárfotósok odafigyelnek a jelölt madarakra, leolvassák és a Madárgyűrűzési Központba továbbítják az adatokat. Ma ennek technikai akadályai nincsenek, elérhetőek, ezért széles körben használtak a kiváló nagyítású állványos távcsövek, így igazából a szándékon múlik az eredményesség, mivel a terepi tapasztalataink azt mutatják, hogy ma már szinte bárhol találkozhatunk ilyen módon jelölt madarakkal – és nem csak vízimadarakkal.

SEGÍTŐINK

Az elmúlt harminc évben nagyon sokan részt vállaltak a madárgyűrűző állomás munkájában, a gyűrűzés feltételeinek megterem-

Nyári ludak befogása 2021-ben (fotó: Takács Gábor)

Varsaellenőrzés (fotó: Pellingert Attila)

Varsasorok Mekszikópusztán (fotó: Kugler Péter)

tésében és magában a gyűrűzőmunkában. Kiemelkedően nagy jelentőségű legfontosabb együttműködő partnerünk, a Fertő-Hanság Nemzeti Park segítségével a közösen megvalósított gyűrűző programokban. Tevékenységeink sok ponton összefonódnak az MME Kisalföldi Helyi Csoportjának hasonló tematikájú programjaival, és sok más vidékről érkező önkéntes segítőt és segítőt ma is a munkánkat. A teljesség igénye nélkül és egyben mindenki másnak is megköszönve segítők munkáját: Antli István, Boros Emil, Balaskó Zsolt, Batty Gellért, Dorogman Csilla, Fejes Éva, Ferenczi Márta, György Előd, Hadarics Tibor, Haraszthy László, Kalmár Sándor, Karcza Zsolt, Koleszár Balázs, Kovács Gyula, Leander Khil, Kugler Péter, Laczik Dénes, Lukács Katalin Odett, Mogyorósi Sándor, Molnár Balázs, Nagy Levente, Neuwirth Norbert, Pálvölgyi Mónika, Pítő Andor, Soproni János, Spilák Csaba, Szentendrey Géza, Széll Péter, Soproni János, Tamás Ádám és Takács Gábor.

Pellingert Attila

ELLENSÉGEK VÉDELMEBEN?

Számos madárfaj hevesen védelmezi a fészket. E fajok között nemcsak ragadozókat találunk, hiszen például a csérek és szerkők még egy-egy különösen vadul támadó ragadozó madárnál is aktívabbak az ellenség elűldözésében, legyen az egy, a telepük közelébe tévedt állat vagy akár ember. Nem ritka, hogy nemcsak ürülékükkel bombázzák a hivatlan látogatót, de csőrükkel megcsípi azt, esetleg valós sérülést is tudnak okozni.

Madarászok, természetjárók körében ismert jelenség az, hogy ha akár a nappali ragadozó madarak, akár a legagresszívebb énekesmadarak – sárgarigó, gébicsek, rigók stb. – felfedeznek egy nappalozó baglyot, hevesen támadják azt. Ezek alapján joggal feltételezhetjük, hogy sem a nappali, sem az éjszakai ragadozó madarak (baglyok), sem pedig a támadásra mindig kész gébicsek és társaik közelében nem telepednek meg a kisebb testű, ezeknek kiszolgáltatott, sőt legtöbbször zsákmányuknak is tekintett madarak. A valóságban azonban ennek inkább az ellenkezője igaz.

VADGALAMBÓL VÁROSLAKÓ

Az 1970-es évek második felében gyakran jártunk barátainkkal a Hortobágyra, ahol elsősorban a kék vércsét kutattuk. A nagyobb telepeken kívül is igyekeztük felderíteni a szarka- és dalmányosvarjú-fészkekben egyenként megtelepedő párokat. A keskeny erdősávokban gyakran találtunk örvösgalamb-fészkeket is. Ezekre leginkább úgy lehetett ráakadni, hogy előttünk néhány méterre egy-egy fészken kótló galamb hatalmas robajjal levágódott a fészkeről.

Ez a valamikor különösen félnék madár azonban stratégiát váltott, és előzőlött a lakott területeket. Rájött arra, hogy az

Az agresszív karvalybagoly nappal is aktív, így távol tartva a ragadozókat a társfészkelők tojásaitól, fiókáitól is (fotó: Orbán Zoltán)

autókban száguldozó és a járdákon sietősen haladó emberek semmilyen veszélyt nem jelentenek rá, sőt a városokban rá leselkedő dalmányos varjakkal, nyesttel szemben még védelmet is nyújtanak számára. De nem csak a városokba költözéssel változott az örvös galamb fészkelési stratégiája. Rájött ugyanis arra is, hogy ha fészket egy ragadozó madaré közvetlen közelében építi meg, akkor az nemhogy veszélyt nem jelent számára, hanem inkább védelmet nyújt.

Magyarországon többször is találtak vándorsólyom sziklán lévő fészkelőüregre alatti fán költő örvös galambokat, illetve kabasólyommal azonos fán megtelepedett párokat. Napjainkig csoportos költésük azonban ilyen helyeken még nem került elő. Radetzky Jenő már 1959-ben, tehát akkor, amikor az örvös galamb kizárólag a településeinken kívül fészkel, Rétszilason egy fűzfán, vörös vércse kéttojásos – még nem teljes – fészke mellett egy örvös galamb fészket talált. Ez az eset jól mutatja, hogy egyes párok már évtizedekkel ezelőtt próbálkoztak a ragadozó közelében történő fészkeléssel.

Nyugat-Európában az örvös galambok városokba költözése és a ragadozó védelmének kihasználása évtizedekkel hamarabb kezdődött, mint a mi térségünkben. Németországban mezőgazdasági területen két pár vörös vércse egymástól ötszáz méterre foglalt fészket. Az egyik körül hat pár örvös galamb telepedett meg. A legtávolabbi fészket ötvenöt, a legközelebbi néhány méterre volt a vércsétől. A második vércsefészket körül hasonló körülmények között öt pár örvös galamb fészkel. Dániában 1999–2003 között mezőgazdasági területeken költőládákban 226 vörösvércse-költést ellenőriztek. Ezek közül hatvanöt esetben (29%) három méteren belül, húsz esetben három-tíz méter között találtak örvösgalamb-fészket. Hetvennyolc esetben a lakott vércseodúk mellett egy, öt esetben kettő és két esetben három pár örvös galamb fészkel, ugyanakkor az öt év alatt egyetlen esetben sem észlelték, hogy az üres fészkelőládák közelében költöttek volna galambok. Hollandiában nyolcvankét kabasólyom és 441, azok fészkeinek ötvenméteres körzetébe települt örvösgalamb-fészket derítettek fel. A kabasólyomfészkek közül mindössze kilencnél nem volt örvösgalamb-fészkelés, a többi köré legfeljebb tizenöt, átlagosan 5,4 pár települt. Tizenegy örvösgalamb-fészket ugyanazon a fán, gyakran csak egy méterre volt a kabasólyomfészektől. Az örvös galambok szinkronizálták költéskezdetüket a kabasólyomkéhez, és akkor kezdtek építeni, amikor azok megkezdték a tojásrakást. A kabasólyomok közelében fészkelő örvös galambok költési sikeresége 72,8%, míg a más helyeken fészkelőké 36,3% volt.

2021-ben a Szentkirály-pusztai vetésivarjú-telepen, ahol vércseládák is vannak, az egyikben egy csóka kezdett költeni. Ekkor már a tágabb környéken az örvös galambok is rakták fészkeiket, egy részük pedig már kotlott is. A csókák költése azonban tönkrement, és a költőládát egy pár vörös vércse

A felső fészkekben kabasólyom, az alatta lévőben pedig örvös galamb költött sikeresen

foglalta el. Ahogy ez megtörtént, megjelent egy pár örvös galamb, és a láda alatt egy méterre elkezdett fészket építeni, majd lerakta a tojásait. Ebben az esetben – és persze a kabasólyomok által elfoglalt dalmányosvarjú-fészkek alatt néhány méterrel költő örvös galambok esetében is – egyértelműen kijelenthetjük, hogy az örvös galambok tudatosan választottak fészkek helyet.

Az örvös galambok fészkeit sík vidékeinken ma már kifejezetten rendszeresen találhatjuk egy-egy vörös vagy kék vércse által foglalt dalmányosvarjú- vagy szarkafészkek közvetlen közelében vagy a számukra kihelyezett költőládák mellett.

A szerző fényképe

Miután ezt a költőládát vörösvércsek foglalták el, rögtön megjelent egy pár örvös galamb, amelyek a fészket a láda alatti törzsvillába építette és abban fiókáit sikeresen felnevelte

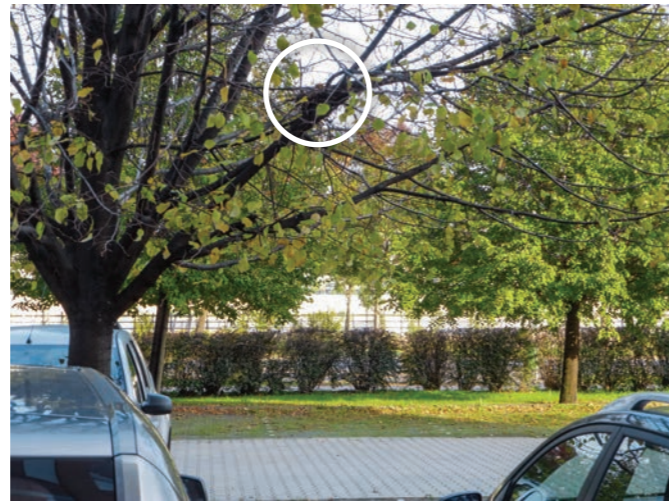

MÉG A KIS ÖRGÉBICS IS LEHET VÉDELMEZŐ

Közismert, hogy a gébicsek nemcsak rovarokat, hanem kisebb madarakat, hüllőket és emlősöket is rendszeresen zsákmányolnak. Csőrükön ugyanolyan sólyomfog található, mint a sólyomfélékén, amely bizony nagyon fájdalmas csipésekre alkalmas. Az esetenként felesleges táplálékát tövisekre feltűző tövisszűrő gébics például rendszeresen zsákmányol fürge gyíkot. Logikus lenne a következtetés, hogy egy ilyen veszedelmes madár közelében nem érdemes fészkelni, annál is inkább, mert valószínűleg a gébicsek által megtalált csupas� fiókás

Az örvös galambok a forgalmas út mellett a gyalogátkelőhely fölé építették fészkeiket

Forgalmas parkolóban alig egy méterrel a járművek fölé épített örvösgalamb-fészek

fészek lakóira nem vár hosszú élet. Pedig már egy kis örgébics is védelmet jelenthet számos fajnak. Horvátországban egy diófa felső harmadában általam ellenőrzött hattojásos kis-örgébics-fészek alatt alig egy méterrel építette fészket a berki veréb. Minden bizonnyal fontosabb volt számára az agresszív kis madár közelsége, mint az általa jelentett esetleges veszély.

EGY KIS ÉSZAKI „HARAMIA”

A karvalybagoly nálunk nemcsak hogy nem fészkel, de még vendégként is csak néhányszor fordult elő. Mégis idekíváncsok egy vele kapcsolatos hasonló eset, amely – mint látni fogjuk – a finnországi madarászok előtt jól ismert jelenség. Pár évvel ezelőtt Finnországban, a sarkkörtől északra húzódó erdőkben jártam egy helyi kollégával. Késő délután felkerestünk egy általa karvalybagolynak kihelyezett költőládát, amelyből már kirepültek a fiókák, de még a közvetlen környékén tartózkodtak. Mielőtt kiszálltunk az autóból, kollégám figyelmeztetett, hogy vigyázzak, mert a tojó minket is támadni fog. Így is történt, ennek ellenére bejártuk a ritkás erdőt a költőláda körül, miközben egy siketfajdtojó surrant le a lábam előtt a fészkeről. Mivel nekem ez nagy szenzációnak számított, lelkesen próbáltam rávenni kollégámat, hogy jöjjön, nézze meg, de ő csak annyit mondott, hogy igen, rendszeresen költenek a karvalybagolyládák, -költőüregek közvetlen környékén a siketfajdok, az is előfordult már, hogy egyszerre négy pár is kottlott azok alatt. A karvalybagoly nappal is aktív, és még a talajon mozgó állatokat, köztük a rókákat is megtámadja, amelyek ezért messze elkerülik a költőhelyét. Ezt pedig az idők során felismerték a siketfajdok is, és kihasználják az így keletkező védelmet, biztonságot.

HÉJAVENDÉGSÉGBEN A MEZEI VERÉB

A mezei veréb minden bizonnyal az egyik leggyakoribb énekesmadarunk. Rendkívül változatos a fészkelhelyválasztása. Különösen kedveli a faodúkat, legyenek azok mesterségesek vagy természetesek. Bár egyre ritkábban, de még ma is rendszeresen bokrokba, rőzserakásokba épített, gömb alakú fészkei. Megtelepszik elhagyott vályogépületek falában, földre dobott hullámpala alatt és még számos további helyen is. Kifejezetten kedvelt fészkelőhelyei a hatalmas fehérgólya-fészek, melyek oldalában tökéletes biztonságban költhetnek. Kevesen gondolnák azonban, hogy a héja-, az egerészölyv-, a réti-sas- vagy a parlagisas-fészek oldalában is megtelepedhetnek,

Sétálóutcában a parkolójegyváltó automata mellé rakott örvösgalamb-fészek

pedig azokat is szívesen elfoglalják. A réti-sas és a parlagi sas is rendszeresen fészkel a sík területeken, ahol fészkei a mezei verébek számára ugyanolyan lehetőséget kínálnak, mint a településeken lévő gólyafészek. Amikor azonban az erdő mélyén lévő héjafészek oldalában csipognak a mezeiveréb-fiókák, akkor azért elég nehéz nem arra gondolni, hogy az egyébként nem erdőlakó mezei verébek kifejezetten biztonságot keresve telepedtek a héjafészek oldalába.

Lakott – fiókás – egerészölyvfészek oldalába épített mezeiveréb-fészek

AZ EMBER KÖZELSÉGE IS SEGÍT

A felsorolt eseteken túl tulajdonképpen ugyanez a jelenség játszódott le valamikor a füstí és a molnárfecskek esetében is, és néhány évtizede a házi rozsdafarkú is részben a biztonságos költési lehetőségek széles választéka és persze a táplálékkinálat miatt költözött be településeinkre.

A bemutatott esetek ma már nem tekinthetők kivételesnek, sokkal inkább mindennaposnak. Vannak azonban olyan fajok is, amelyeknek manapság (még?) csak egy-egy párja választja a kisebb kockázatot jelentő ragadozók vagy ember közelségét. Jó tíz évvel ezelőtt megkértem Fatér Imre barátomat, hogy ha ráakad egy fogolyfészekre, értesítsen. Rövid idő múltán Imre odavezetett egy fészekhez, amely egy juhászatban, a hodály falától pár méterre volt, ott, ahol a pásztorkutyák folyamatosan rohagáltak. Ez a fogolypár is felmérte, hogy a kutyák kisebb kockázatot jelentenek, mint a nyílt területen történő fészkeléssel együtt járó, a róka vagy a dolmányos varjú jelentette veszély.

Minden bizonnyal további fajokkal számolhatunk, amelyek kitanulják ezt a módszert. Jó lenne ezt a folyamatot nyomon követni, ezért mindenkit arra biztatok, hogy ha hasonlót észlel, megfigyelését küldje el a Madártávlat Érdekes fészkelések rovat számára (a haraszthyl@gmail.com e-mail-címre), és igyekezzünk azokat közreadni.

Haraszthy László

A FOKOZOTTAN VÉDETT ÜRGE

áttelepítése, védelme és megőrzésére irányuló élőhelykezelés a neszmélyi Gombás-pusztán

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi vagyonkezelésében lévő 102 hektár kiterjedésű degradált löszlegelőn haszonbérli bevonásával juh-kecske legeltetés zajlik, ahol az ürgeállomány megőrzése és területi terjedésének elősegítése a legfontosabb természetvédelmi kezelési cél. A területen zajló élőhelykezelési munkát a parkigazgatóság irányítja, amelybe bekapcsolódik az MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoportja és a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület aktív tagsága, illetve karitatív programokon keresztül a Bridgestone Tatabánya Termelő Kft.

A legelő az országos jelentőségű védett természeti terület, a Gerecsei Tájvédelmi Körzet és a Natura 2000 HUDI10003 kódszámú Gerecse különleges madárvédelmi terület része is egyben.

GOMBÁS-PUSZTA TÖRTÉNETE

Gombás-pusztát története szorosan összekapcsolódik Neszmély község történelmével. A Duna közelsége kedvezően hatott a korai népesség megtelepedésére, számos kultúra régészeti leletei kerültek napvilágra mind a Duna főenyéből, mind a régészeti feltáró ásatásokból, illetve szántás közben.

A község a török kiűzése után nyerte el mai kiterjedését. A keleti határában lévő Sártvány-pusztát, Gombás-pusztát, Pörös és a Korpás-hegy Mohács előtt Esztergom vármegye része volt. A török kiűzése után a Zichyek tulajdonába került a falu. Xavér-major építése az 1780-as évekhez tehető. 1855-ben a klosterneuburgi ágostonos kanonokrend tulajdonába került a dunaalmási-neszmélyi birtok és a templom kegyurasága.

A békés, virágzó gazdálkodást az 1919-es év eseményei torpantották meg egy rövid időre. A község idején a majorságot állami kezelésbe vették, és felszólították Gombás Géza dunaalmási plébánost, hogy fejezze be a papi szolgálatot, és ha ezt megteszi, állami fizetést biztosítanak számára. Mivel a parancsot megtagadta, betiltották összes járandóságát, még a pusztákon lévő betegek látogatásához sem kapott kocsit, azokhoz is gyalog kellett mennie.

A község bukása után folytatódott a jól szervezett munka, és a II. világháború végéig példaadóan tették hasznos dolgukat az itt élők az 1846 kataszteri hold nagyságú birtokon.

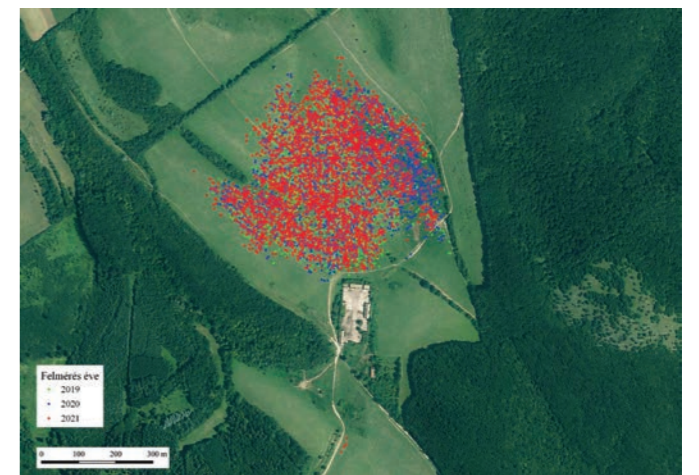
1946-tól aztán új fejezet kezdődött Gombás-pusztát történetében. A földreform kapcsán a Neszmély község határához tartozó klosterneuburgi kanonokrend

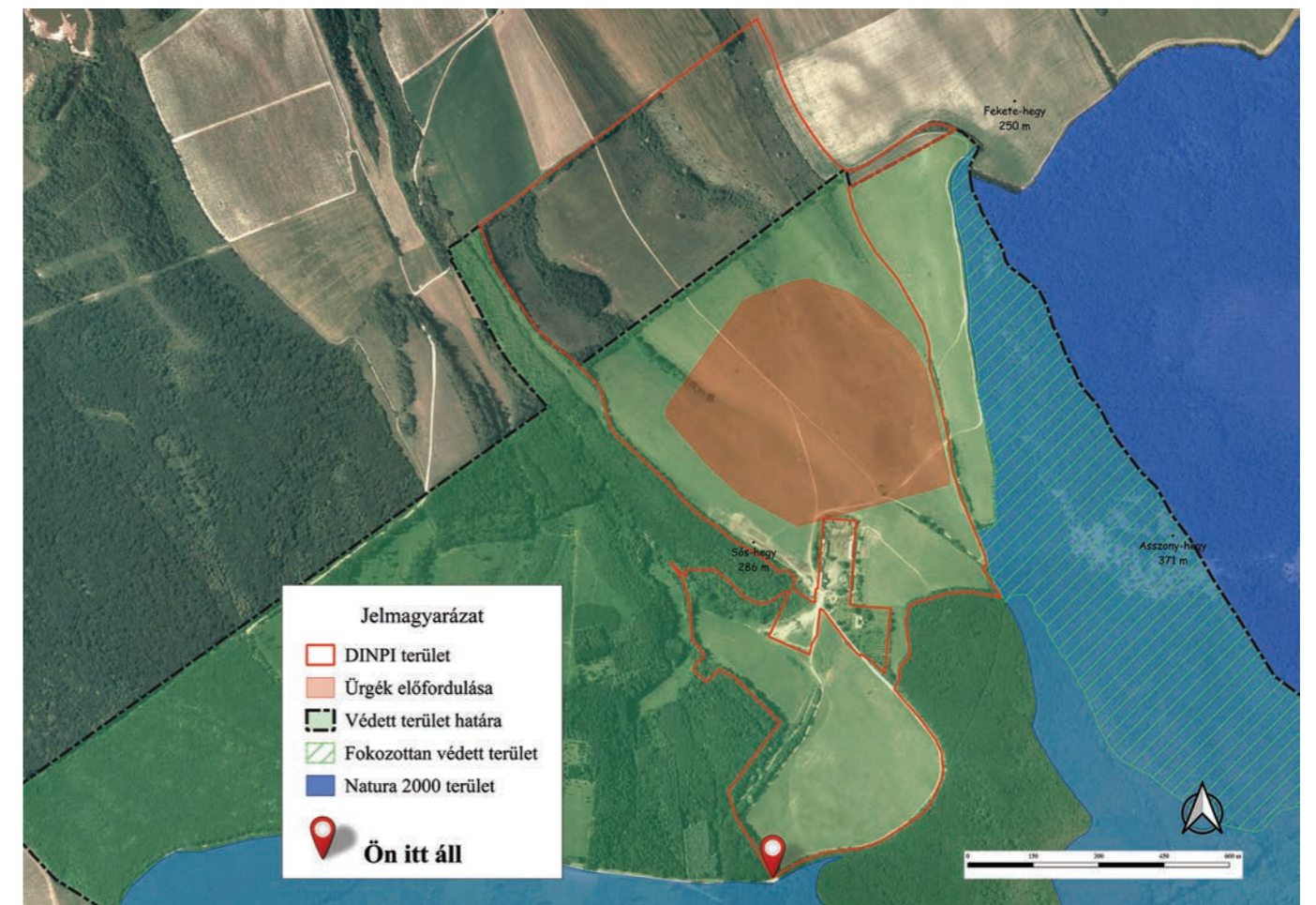
↑ A neszmélyi Gombás-pusztát madártávlatból (fotó: Varga Norbert)
 ← A fokozottan védett közönséges ürge (fotó: Csonka Péter)

A huszonöt méteres ürgefelmérési hálózat Gombás-pusztát

Ürgefelmérési eredmények 2019–2021

A tematikus tanösvény állomásai

birtoka, a tatai Esterházy-hitbizomány és Gyürky gróf neszmélyi birtoka felosztásra került. Xavér-major a később megalakított Komáromi Állami Gazdaság részévé vált. A szocializmus időszakában számos életszerűtlen intézkedés egyike a térszerítés volt. Az 1960 januárjában kezdődő szervezőmunka eredményeként néhány héten belül megalakult a Kék Duna Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, amely 1963-ban bekebelezte a Komáromi Állami Gazdasághoz tartozó gombás-pusztai majorságot. Ettől kezdve a hely – a korszak vidékpolitikájának tükrében – először lassú, majd egyre gyorsuló leépülését tapasztalhatta meg a tájban még (meg)élni próbáló ember, majd ő is elvándorolt, kihalt.

A rendszerváltozás új szándékot, lendületet hozott Gombás-pusztátára. A majorság ingatlanjai és a kút a Bokodi család tulajdonába, míg 102 hektár legelő a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi vagyonkezelésébe került.

ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYTANI ÉRTÉKEK

A legelőt körülölelő hegyek növényvilága kiemelkedően gazdag. A déli oldalakon védett növényfajokban gazdag sztyeppréteket és sziklagyepet, míg az északi oldalakon sziklaerdőket, a völgyekben gyertyános-tölgyeseket találunk.

A déli lejtőkön találkozhatunk a védett macskaherével, a selymes peremizsellel, az apró nőszirmmal, a csinos árvalányhajjal

Az erdőszegélyek egyik védett növényfaja, a macskahere (fotó: Csonka Péter)

és a magyar zergevirággal. Az árnyas sziklákon a szirti gyöngyvessző, a dunai berkenye, míg a sziklaerdőkben a tavaszi békaszem és tavaszi görvélyfű bukkan fel. Az erdőkben a nagyzezerjófű és a dudamag, tisztásain pedig a szubmediterrán téglaszínű lednek jellemző.

A Dunába futó völgyek meredek löszdalaiban száraz, löszös sztyepprétek fajai maradtak fenn, jellemző fajok a csillagösziróza és a hangyabogánecs, az üde völgyalji erdőkbe pedig a dunai csillagvirág húzódik fel.

A legelő és környékének felszintakaróját évszázadokkal ezelőtt cseres-tölgyesek alkották. Kivágásukkal mezőgazdasági művelés alatt álló területek, majd másodlagos gyepek vették át helyüket. Az ilyen élőhelyek fajösszetétele, diverzitása alapvetően két tényezőtől függ: minél hosszabb ideje háborítatlan a

A kerecsensólyom a program egyik hasznélvezője (fotó: Csonka Péter)

terület, annál nagyobb arányban tudnak akár érzékenyebb növényfajok is visszatelepülni, és minél nagyobb arányban vannak jelen a közelben természetes, fajgazdag élőhelyek, annál nagyobb esély van ezek fajkészletének betelepülésére. Gombáspuszta szomszédságában fajokban gazdag gyepek találhatóak, a legelőre a tavaszi hérics és a kései pitypang betelepülése így történhetett meg.

Állatvilágának legfontosabb képviselői a fokozottan védett ürge mellett a velük táplálkozó ragadozó madarak. Az égboltot fürkészeve egész évben rendszeresen felbukkan a védett egerészölyv, a héja, a vörös vércse, illetve a fokozottan védett parlagi sas és a kerecsensólyom. A légteret gyakran szeli át az ugyancsak fokozottan védett vándorsólyom, rétisas és fekete gólya. A földi méhek és darazsak lárváit fogyasztó, fokozottan védett darázsólyvval is találkozhatunk május és szeptember között, akár a gyepen sétálva is. A rovarláplálékot fogyasztó védett fajok közül a töviszúró gébics, a karvalyposzáta és az erdei pacsirta képviseli a legnagyobb értéket.

AMIT TUDNI SZÜKSÉGES AZ ÜRGÉRŐL

Az ürge növényevő, elsősorban fűféléket és magvakat fogyaszt, de alkalomszerűen kifosztja a madarak fészket is. Telepes állat. Kétféle kotorékot ás, külön éjszakai és téli búvóhelyet, és külön nappali, rövid időre használt menedéket. Téli álmat alszik. Tizenöt faja az északi féltekén fordul elő. Európában két fajuk él, a közönséges és a gyöngyös ürge. Magyarországon a közönséges ürgével találkozhatunk. Az eljegesedések során több fajuk élt Európában, de az erdők terjeszkedésével sorra szűntek meg természetes élőhelyeik.

A közönséges ürge néhány évtizeddel ezelőtt még gyakori állat volt, és mezőgazdasági kártevőként tartották számon. Irtását államilag támogatták, minden leadott ürgefarkot után fizettek a vadásznak. Azóta a magyarországi állomány erősen megritkult, és a fajt 1982-ben védetté nyilvánították. Jelenleg hazánkban a legveszélyeztetettebb szárazföldi gerinces fajok közé tartozik, ezért fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 000 Ft.

Az ürge Komárom-Esztergom megyei felmérését 1993-ban kezdte meg az MME Komárom-Esztergom Megyei Csoportja, majd csatlakozott hozzá a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság Gerecsei Természetvédelmi Tájegysége és a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület. 1999-ben a megye teljes felmérése után huszonkilenc helyen ismertük ürge jelenlétét. Mára ez a szám kilencre csökkent, és csak három területen látszik biztosítottnak a faj fennmaradása a szükséges fenntartó kezelésnek, a legeltetésnek és kaszálásnak köszönhetően.

A karvalyposzáta a megőrzött cserjések karakterfaja (fotó: Csonka Péter)

MIT TETTÜNK EDDIG AZ ÜRGÉK VÉDELME ÉRDEKÉBEN?

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők közül legjelentősebb az élőhelyek megszűnése és a legeltetés tartós mellőzése.

A régi katonai felmérések térképei alapján mára a megye gyepterületeinek mintegy 95%-a (!) tűnt el. A második világháború óta szinte valamennyi évtizedben volt valamilyen gyepfeltörési hullám (téeszésítés, kukoricaprogram, határrendezések stb.). Sajnos a folyamat a mai napig tart.

A magas, sűrű növényzetben, még ha azt időszakosan kaszálják is, nem él meg az ürge. A ragadozók elszaporodása (pl. macska, róka, kóbor kutya) és a különböző emberi hatások (ürgeöntés, vegyszerhasználat, szándékos mérgezés, szabadidős tevékenységek stb.) végleg megpecsételhetik egy-egy állomány sorsát.

Komárom-Esztergom megyében 1998-tól több alkalommal került sor ürge-visszatelepítésre. A legsikeresebbnek 2010-ben egy háromnapos akció során 187 példány ürge Dunaegyházárol a neszemélyi Gombás-pusztára történő áttelepítése bizonyult. Csapdázással, almacsálival fogtuk, majd este engedjük szabadon őket megfelelő protokoll (lyukfúrás, dugózás, őrzés, etetés, szőrmés ragadozók gyérítése stb.) szerint. A gyepen a 2021-es felmérés során közel 1650 öreg egyed jelenlétét állapítottuk meg. Ismereteink szerint napjainkig ez az áttelepítés volt az egyik legsikeresebb hazánkban.

A telepítés évében úgy állapítottuk meg, hogy körülbelül 120 állat vackolt el télire. A telepítés utáni első három évben az állatok átmozgása volt érzékelhető, ekkor még nem haladta meg az egyedszám a 150 öreg állatot. Az általunk ideálisnak vélt telepítési területtől délre nem nagy távolságra, körülbelül 100–150 méterre mozogtak el az állatok. Itt alakult ki az a magpopuláció, amely napjainkban is meghatározó. 2014-től volt a monitoringmunkának köszönhetően is érzékelhető az állomány jelentős erősödése. 250–300 öregállat-számról lépcsőzetesen, de határozottan emelkedett az aktív lyukak és ezáltal az állatok száma is. A területi elterjedés ugyancsak folyamatos és határozott volt. Amint a térképen is látható, 2020/2021-ben átléptek az ürgék egy teljesen új területi egységbe is.

A megtelepedés, a populáció megőrzése és gyarapodása érdekében 2016 ősztől átfogó élőhely-rehabilitáció megvalósításába kezdett a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület és az MME megyei szervezetének bevonásával. Teljes cserjeirtás, tisztító szárazzúzások, özöngyomnövények eltávolítása, célirányos kaszálások, teljes hulladékmentesítés, tavaszi ürgeetetések és protokoll szerinti ürgemonitoring tavasszal és ősszel segítik a védelmet és az ürgék terjedését, megmaradását.

FONTOS! A LÁTOGATÁS FELTÉTELEI:

- A területen állatállomány (juh, kecske) legel. Azok mozgását pásztor és pászorkutya felügyeli, irányítja, míg az állatokat örkutya védi. A területen körültekintően mozogjon. Az állatállományhoz és azok pihenőhelyéhez (szárnnyék) közel ne menjen.
- A terület csak gyalogosan, kizárólag a meglévő utakat használva látogatható.
- Pikkolozásra, sporttevékenységre a területet tilos használni!
- A legelőt csendben, nem hangoskodva tekintse meg.
- Szemetet ne hagyjon hátra, azt vigye haza magával.
- Az állat- és növényvilágban csak gyönyörködjön, azt ne gyűjtse, ne vigye magával. Helyette fotózzon és mélyüljön el a természetben.
- A területen a tűzgyújtás tilos!

Tisztító szárazzúzás (fotó: MME helyi csoport archívum)

Térmszetvédelmi kezelést végző juhok (fotó: MME helyi csoport archívum)

A területen pásztoroló legeltetés zajlik juh-kecske használlattal. A bérlővel folyamatos a konzultáció, harmonikus a kapcsolat. Az állatokra ügyelő juhász kulcsszereplő a hasznosításban. A területen dolgozó, pásztorokodó Imre juhász személyében megbízható embert ismertünk meg. Az állatok a teljes területet belegelik.

FELMÉRÉSI PROTOKOLL

A QGIS térinformatikai szoftver segítségével a teljes legelő területére huszonöt méter széles felmérési folyosókat illesztettünk. Természetesen a terület morfológiája miatt ezek a folyosók nem pontosan ilyen szélesek, hanem annál jelentősen szűkebbek, redukáltabbak. A folyosókon belül PDA segítségével mozogunk és kézi GPS segítségével rögzítjük az aktív ürgelyukakat. Ezzel a gyakorlattal tudunk teljes bejárást végezni és a populáció gyarapodását, terjedését nyomon követni. A felmérés három és fél napon keresztül napi nettó nyolc-tíz órás gyaloglást jelent. A tavaszi felvételezést május első napjaiban végezzük, míg az őszi bejárásra jellemzően szeptember közepén kerül sor.

A neszemélyi Gombás-pusztá természet értékeit, ezen belül a fokozottan védett ürgét és a megőrzésére irányuló természetvédelmi kezelői munkát a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület egy 2020-ban létesített tematikus tanösvénnyel mutatja be, melynek létrehozását a Bridgestone Tatabánya Termelő Kft. támogatta. Az élőhely-rehabilitációs munkát a Szöllősi Pincészet, Baranya Zoltán juhászata, a Bridgestone Tatabánya Termelő Kft., a Klastrom-dűlő Kft., a Különbéke Alapítvány, Kozma László és Kókay Szabolcs támogatja.

Csonka Péter, dr. Barina Zoltán,
Czumpf Attila és dr. Riezing Norbert

MŰANYAGÁRTALMAK

Áttekintés a természeti környezetbe kikerülő műanyagok madarakat károsító hatásairól

Az első, műanyagot is tartalmazó madárfészkeket azok széles körű elterjedésének időszakában (1950-es évek) dokumentálták. Korábban is előkerültek ugyan emberi eredetű anyagok fészkekből (például papír, kenderkötél), mivel azonban ezek biológiai úton teljes mértékben lebomlottak, illetve nem tartalmaztak vagy hordoztak toxikus vegyületeket, ezért nem okoztak egészségkárosodást.

Az azóta eltelt évtizedek alatt a környezet elszennyezettségének növekedésével világszerte egyre gyakrabban és nagyobb mennyiségben mutatható ki idegen anyag mind a madárfészkekből, mind a madarak béltartalmából, köpetéből. A madarak tehát ebben az értelemben is környezetállapot-indikátoroknak tekinthetők.

A természetbe kikerülő szennyezés lehetséges egészségkárosító hatásai mellett problémát jelent az is, hogy a hulladék pontszerű koncentrációja irányíthatja a madarak magatartását, mozgását, különösen a táplálkozásban és a fészekrakásban. Ennek tovaryűrűző ökológiai hatásai pedig

↑ Műanyag zsinig fogságába esett halászsas teteme a költőhelyen (fotó: Kathy Clark, New Jersey Division of Fish and Wildlife's Endangered and Nongame Species Program/ENSP)

egyre határozottabban körvonalazódnak – vonulási útvonalak módosulása és az ebből eredő szezonális átcsoportosulások, valamint táplálékforrás-váltások.

Számos faj fészkelő egyedei azért használják fel a különböző hulladékokat, így a műanyagot is, mert a környezetükben nagy mennyiségben és koncentráltan állnak rendelkezésre – vagyis kis energiabefektetéssel elérhetőek. Városi környezetben, ahol eleve hiány lehet természetes fészekanyagokból, a

Végzetes fészekanyag: ebből a 40 cm-es műanyagszáלבól 25 cm-t egy széncinege-fióka nyelt be, a kilógó rész pedig a fészekanyagba volt erősen beépítve (fotó: Juhász Lilla)

Macskabagoly nejlönköpete 10x10 cm-es műanyagzsák-darabbal (fotó: Juhász Lilla)

↑ Műanyag háló szálai halászsasfióka szárnyára tekerve – 2020-ban a vizsgált 503 aktív fészkekből 129 tartalmazott műanyag hulladékot (fotó: Ben Wurst, New Jersey Osprey Project/NJOP)

← Damilhurkok fogságába esett parlagi galamb teteme a költőhelyen (fotó: Juhász Lilla)

műanyaghasználat jelentősen hozzájárulhat a párkeresés sikeréhez.

A műanyagok által okozott ártalmak vélhetőleg hazánkban is sokkal általánosabbak annál, mint amennyi esetre fény derül. A műanyagot is tartalmazó fészkek, valamint az okozott sérülések dokumentációja képet adhat a probléma mértékéről, illetve segíthet feltérképezni és felszámolni a szennyező forrásokat.

A POLIETILÉN

Előnyös tulajdonságainak, sokoldalúságának – nagy szakítószilárdság, ütésállóság és rugalmasság – köszönhetően ez a legelterjedtebb műanyagféle. Bármilyen színben előállítható, akár átlátszó is lehet, könnyű (lebeg a víz felszínén), mégis képes nagy súlyt megtartani, jól szigetel, és nem ázik át. A felületén sok minden megtapadhat, mégis csekély mértékben reakcióképes. Normál környezeti hőmérsékleten nem oldódik, még sós közegben sem. Élettartama elérheti akár a több évezredet is.

Takarófólia-maradvány...

HAMIS TÁPLÁLÉK

Ugyanakkor éppen e jellemzők miatt váltak a természetbe kerülő műanyagok az élővilágra nézve veszélyforrássá. A műanyagot az állatok a látvány és a szag alapján is táplálékként azonosíthatják, vagy táplálkozás közben véletlenül is felvehetik. A víz felszínéről, valamint a felszín közeléből táplálkozó madarak a zsákmánnyal együtt gyakran a felszínen lebegő növényi maradványokat, szerves törmelékét is lenyelik, ami nyilvánvalóan nem okoz semmiféle egészségi ártalmat, sőt fontos tápanyagokhoz is juthatnak ezáltal. Az élővizekben mind nagyobb koncentrációban előforduló műanyagok ugyanezen a módon szintén bekerülhetnek a vízimadarak, halak, hüllők és emlősök szervezetébe. A vízfelszínen lebegő törmeléken megtapadó algák, planktonok bomlástermékeiből származó dimetil-szulfid szaga megtéveszti az algákkal táplálkozó vízi élőlényeket, és táplálékként azonosítják a műanyagot is. A táplálékláncban keresztül ezek a törmelékek végül eljutnak a madarak (és más állatok) szervezetébe is. Az adatok óriási problémáról tanúsodnak: a kutatók egyes területeken (Tasman-tenger) a vizsgált madarak több mint 90%-ának bélrendszerében találtak műanyag-törmelékét és -hulladékot (öngyújtó, kupakok, zacskó-, kötél- és hálódarabok, damil stb.).

KOCKÁZATOS FÉSZEKANYAG

A műanyagok fészekanyagként való felhasználását is több minden motiválhatja. A megfelelő fészekanyag kiválasztása nemcsak genetikailag meghatározott, hanem tapasztalatokra épülő, tanult képesség is. A sárgarigó a rendelkezésre álló potenciális fészekanyagok közül a nagyobb teherbírásút is

Szélhordta műanyag-hulladék Kuvaitban – ez a látvány mindennapos ebben a szeles sivatagi országban (fotó: Orbán Zoltán)

...és ennek szálaiból épült feketerigó-fészek (fotók: Juhász Lilla)

szakítószilárdságát választja ki ágvillában csüngő fészke megépítéséhez. A szemétteltelepekről, hulladéktárolókból guberált, feltűnő színű darabok számos faj esetében a fészek díszítését, vonzóbbá tételét szolgálják (halászsas), vagy a rangsorbéli pozíciót hivatottak megerősíteni (bütykös hattyú).

SÉRÜLÉSVESZÉLY

A műanyagok alapvetően kétféleképpen, fizikai sérülést, illetve mérgezést okozva jelentenek kockázatot (a két hatás egyszerre is jelentkezhet) attól függően, hogy milyen módon és mennyi ideig kerülnek kapcsolatba az állatokkal. A nagyobbak lenyelése fulladáshoz vezethet, az élesebb darabok felsérthetik a bélfalat, és ezzel belső vérzést okozhatnak. A vékony, bevágódó anyagok (például horgászdamil) amputálják a körbetekert szárnyat, lábat. A hegyesek (mücsalik, horgok, éles törésű darabok) szúrt sebet ejthetnek, ami elvérzést vagy elfertőződést okozhat. A zacskók, maszkok füle a madár testére, végtagjára tekeredve, abba beakadva korlátozhatja a mozgást, a tájékozódást, a táplálékszerzést vagy menekülést, így éhen halhat, vagy könnyen a ragadozók áldozatává eshet, a nyakra tekeredve pedig fulladást is okozhat. Az emészthetetlen műanyag a bélrendszerben, gyomorban, zúzában felhalmozódva rontja a madár kondícióját és tájékozódási képességét (légvezetéknek ütközés), a teltségérzet pedig pár napon belül éhenhaláshoz vezet.

MÉRGEZŐ HATÁS

Számos műanyag-típus az emésztőrendszerbe kerülve mérgezővé is válik, a kémiai adalékanyagok (habosítók, lágyítók, égetésgátlók stb.) a szervezet nedves közegében ugyanis kioldódhatnak. Ezek a vegyületek, továbbá a műanyagok felületén megkötődő nehézfémek, kenőolajok és baktériumtenyészetek a táplálékláncokon keresztül a mérgezés forrásától távol, további állatokra is kifejthetik hatásukat. Ritkább esetekben a mérgező anyagot tartalmazó műanyagok a fészekbe hurcolva a légzőrendszeren és a bőrön keresztül is károsíthatnak.

EGY NEMRÉG AZONOSÍTOTT VESZÉLYFORRÁS: A MIKROMŰANYAG

A táplálékláncokon keresztül nagyobb mennyiségben a mikroműanyagok vándorolnak, amelyeket a tetemekből spektroszkópiával mutatnak ki (lásd az infografikát).

Juhász Lilla

Ragadozó madarak bélrendszerében talált műanyag-típusok

Adatok forrása: Carlin, J., Craig, C., Little, S., Donnelly, M., Fox, D., Zhai, L., & Walters, L. (2020). Microplastic accumulation in the gastrointestinal tracts in birds of prey in central Florida, USA. Environmental Pollution, 114633.

8 ragadozómadár-faj 63 egyedének béltartalom-vizsgálata alapján

a madarak bélrendszerében talált összes műanyag-tartalom **86%-a mikroszál**

13% mikroszkopikus műanyag-törmelék

0,3% mikrogyöngy

0,7% makroszkopikus műanyag-darab

A mikroszálak és mikrogyöngyök akadálytalanul jutnak át a legfinomabb szűrőberendezéseken is, és ma már számtalan sós és édesvízi gerinctelen szervezetből kimutathatóak. A vízi táplálékláncok alapjait jelentő algákon, planktonszervezeteken, gerincteleneken keresztül valamennyi édesvízi- és tengeri ökoszisztémán keresztül vándorolnak.

MME

2021. július-szeptember

HÍREK

Az MME a harminc helyi csoport alkotta országos hálózat keretében végzi a legkiterjedtebb természetvédelmi és szemléletformáló munkát. Belépéskor tagjaink automatikusan a lakóhelyükhöz legközelebbi csoporthoz kerülnek, de természetesen lehetőség van a kérésnek megfelelő csoportba kerülésre is. A helyicsoporthoz tartozó programokról az MME-honlap (mme.hu) kezdőoldalán (Helyicsoporthírek és Eseménynaptár, valamint térkép lent) lehet tájékozódni. Amennyiben szeretne bekapcsolódni a csoportja munkájába, kérjük, vegye fel a kapcsolatot a helyi tisztségviselővel, és iratkozzon fel a levelezőlistára is.

BARANYA MEGYEI CSOPORT

Július 25-én elkezdődött a hagyományos nyári-őszi madárgyűrűző tábor a sumonyi halastavaknál, amely sorrendben már a negyvenegyedik évadot jelenti. A lebonyolítás során ezúttal is különös tekintettel vagyunk a táborozás során betartandó járványügyi megelőző szabályokra. Ezt figyelembe véve a táborozásban a tizenhét év feletti csak védettségi igazolvány birtokában vehetnek részt, és az előzetesen regisztráltakon kívül más jelentkezőket nem fogadunk. A tavalyihoz képest annyi a változás, hogy ezúttal látogatók is jöhetnek, de a tizenhét év feletti esetében ehhez is védettségi igazolvány bemutatását kértük.

A téli fészektérképezések során a fekete gólyák három új fészke került elő, míg a régi fészkek közül öt semmisült meg. A váltófészkekkel együtt jelenleg huszonhárom fészke adatai szerepelnek nyilvántartásunkban. A gólyák a tavaszi visszakerülésük során tizennégy fészket foglaltak el, eggyel kevesebbet, mint tavaly. A hűvös tavasz és a forró nyár alaposan rányomta bélyegét a költségek sikerességére. Tíz pár költsé megfiúsult, és az eredményesen költő négy pár is mindössze hét fiókat nevelt fel. Az utóbbi harminc évben ilyen kevés fióka kirepülésére még nem volt példa. A fekete gólyák rossz költési sorozata már hatodik éve tart. Ez érződni kezd a költő párok számának alakulásában is. Az elmúlt években még húsz-huszonöt párba becsültük a megyében fészkelők számát. Idén mindössze öt olyan körzetet azonosítottunk be, ahol a madarak rendszeres jelenléte alapján a fészkelés valószínű, tehát a költő párok száma valószínűleg már húsz alatt van.

Az elmúlt őszi-téli időszakban újabb harminc vércseodút helyeztünk ki, így tavasszal már 802 odú várta költésre a madarakat. Az elmúlt évek kiváló költési eredményeinek ismeretében bizakodóak voltunk az állomány további gyarapodását illetően, de ebben nagyot csalódtunk. Az odúfoglalási arány mindössze 19,7%-os volt, ami a tavalyihoz képest 13,8%-os csökkenést jelent. A 158 lakott odúban 154 pár vörös vércse, négy pár erdei fülesbagoly és egy pár füleskuvik telepedett meg (egy odúban a baglyok után vércsék is költöttek). A jelentős visszaesés elsősorban a táplálékhiányra vezethető vissza. Az utóbbi két év erős mezeipocok-inváziója megszűnt, a gradáció tavaszra összeomlott. A nagyrészt rágcsálókra élő vércsék egy része ezért olyan területekre húzódott, ahol több

táplálék állt rendelkezésükre. A párok egy része pedig foglalta ugyan az odúkat, de mégsem költött.

Augusztusban befejeztük a 2020. évi madárfaunisztikai adatok rendszerezését. Önkénteseink tavaly 3488 jelentést küldtek be számítógépes nyilvántartásunk számára. A jelentések összesen 23 697 adatot tartalmaztak. A terepbejárások 210 baranyai település közigazgatási területét érintették. A felmérések során 206 madárfaj előfordulását bizonyítottuk. A megfigyelt madarak összes száma 583 910 példány volt.

Idén hetvenötödik születésnapját ünnepli a Körber-kon-szern; ebből az alkalomból a világ tíz országában hetvenöt civil szervezetet támogattak fejenként ezereurós adománnyal. A támogatottak körére a konzern munkavállalói tehettek javaslatot. A cég magyarországi gyáranak, a pécsi székhelyű Körber Hungária Gépgyártó Kft. dolgozói különösen jól teljesítettek ezen a téren, hisz Magyarországon, elsősorban Baranyában húsz szervezet került a listára. Közöttük volt a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya Megyei Csoportja is. Az ünnepélyes átadóra augusztus 31-én került sor. A támogatást ezúton is nagyon köszönjük!

A csoport havonkénti hírlevelére a baranya@mme.hu e-mail-címen lehet feliratkozni.

Bank László

BÜKKI HELYI CSOPORT

Július elejétől belevetettük magunkat a pusztába, és megkezdtük a szalakótaodúk ellenőrzését a Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet területén. A felügyeletünk alá tartozó kétszázharminc mesterséges költőodú több mint felét (57%-át) szalakóta foglalta el. Egyéb odúlakó fajok közül a seregély és a mezei veréb költése volt a legjellemzőbb, de csóka, vörös vércse, kuvik, illetve füleskuvik fészkelését is rögzítettük. A terepi feladatok mellett nagy hangsúlyt fektettünk a közösségi célú rendezvények lebonyolítására. Több alkalommal szerveztünk madarász-köröket, illetve kirándulásokat. Legkiemelkedőbb közösségi eseményünk a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság támogatásával idén nyolcadik alkalommal megrendezett Tiszalúci madárgyűrűző tábor volt, amely július utolsó és augusztus első hetében várta az érdeklődőket. A madarászat élménye és a tábor utánozhatatlan hangulata idén is sokakat kicsalogatott a Tiszalúc község határában fekvő Bátka-közbe. Két hét

Fotó: Szitta Tamás

leforgása alatt negyvenhárom faj 1070 egyedét jelölték meg a gyűrűző szakemberek. A leggyakoribb fajok a cserregő nádiposzáta, foltos nádiposzáta és a nádírigó voltak, de pettyes vízcibé, kis vöcsök és guvat is akadt a hálókba. Ezúton is szeretnénk megköszönni tagtársaink és önkénteseink támogatását, valamint a gyűrűző szakembereket: Balácsi Péter, Bodzás János, Ézsöl Tibor, Ölveczki Gyula és Somoskői Péter közreműködését, a tábor szervezésében és lebonyolításában!

Vig Zsófia

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI HELYI CSOPORT

Júliusban új területen próbáltuk ki magunkat, és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal, valamint a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesülettel közösen megrendeztük az I. Naszályi Madarászatutánpótlás-tábort a naszályi Ferencmajori Madárvártán. Az egyhetes táborban izgalmas programok segítségével mutattuk be a táborlakó húsz gyermek számára a madarászat és a természetvédelem sokszínűségét. A táborozók minden reggel madárgyűrűzésen vettek részt, odúkat készítettek, bagolyköpetet elemeztek és éjjeli lepkéket is megfigyelhettek. A gyerektábor után már kezdődött is a nyári-őszi klasszikus Hopp Ferenc Madarásztáborunk, indult a napi huszonnégy órás madárgyűrűzési szezon. A harmincegyedik négyhetes tábornak száztizennyhárom látogatója volt. Augusztus végéig hetvennégy faj 4390 egyedét láttuk el egyedi azonosítógyűrűvel. Olyan érdekességek is a gyűrűzőasztalhoz kerültek, mint a vörös gém, a mezei pacsipta, az erdei fülesbagoly vagy a haris. Az idei évben kiugróan magas számú, száznegyven fűrtet és tizenhat kis vöcsköt sikerült jelölni. A legnagyobb számban fogott madarak a barátposzáta, a cserregő nádiposzáta és a füstű fecske voltak. A mindennapos gyűrűzőmunka egészen november közepéig folytatódott.

Csonka Péter

VAS MEGYEI HELYI CSOPORT

Július 12-én befejeztük az állandó ráfordítású gyűrűzés (CES) ideji programját. Huszonhét faj 184 példányát gyűrűztük meg

Egyetemi hallgatók részvétele a tömördi rétek gondozásában (fotó: Gyurácz József)

és tizenkilenc faj hetvenkét visszafogását rögzítettük. Júliusban a Tömördi Madárvárta madárgyűrűzési eredményeiből készült előadásával első helyezést ért el a Kaán Károly Országos Természet- és Környezetismereti Versenyen Bödei Dorika, a táplánszentkereszti Apáczai Csere János Általános Iskola ötödik osztályos tanulója. Augusztus 1-én huszonnegyedik alkalommal indítottuk el a Tömördi Madárvárta nyári-őszi Actio Hungarica madárgyűrűzési programját. Augusztusban megkötöttük a támogatási szerződést a Szombathelyi Erdészeti Zrt.-vel, mely szerint az erdészet egy meghatározott pénzüsszeg határáig ingyen elvégzi a madárvárta területén lévő gyepterületek szárazúzóval történő természetvédelmi célú kezelését. Az idei első kezelés meg is valósult szeptemberben. Ugyancsak ebben a hónapban a madárvárta nevelési tevékenysége is sok feladatot adott, szinte mindennap madárgyűrűzési bemutatóval fogadtunk óvodás és iskolás csoportokat. Elkezdtük az ELTE Savaria Egyetemi Központja biológianatur szakos hallgatóinak háromnapos természetvédelmi terepgyakorlatát is. Ennek keretében a diákok megismerik a terület biológiai sokféleségét, természetvédelemmel kapcsolatos monitorozási feladatokat végeznek, és részt vesznek a rétek fenntartásában is a vékonyabb fák eltávolításával. A nyár folyamán megfigye-

Gyerekek a Tömördi Madárvártán (fotó: Gyurácz József)

lőink három madárfaj, a döngkeselyű, a héjasas és a vándorpartfutó első Vas megyei előfordulását bizonyították. Ezúton is köszönet helyi csoportunk tagjainak és más önkénteseknek is a programok sikeres megvalósításáért!

Gyurácz József

BEMUTAKOZIK AZ MME IFJÚSÁGI TAGOZATA

A Madártávlat 2021. őszi számában (29. oldal) már beszámoltunk az Ifjúsági Tagozat megalakulásáról és az odavezető útról. Az alábbi cikkben szervezetünk céljait és az eddigi programjainkat szeretnénk bemutatni.

Tagság

Az Ifjúsági Tagozat (IFI) jelenleg száztizenöt főt számlál, és folyamatosan érkeznek be hozzánk az újabb és újabb jelentkezések. Azon tizenhat és harmincéves kor közötti lelkes fiatalokat várjuk szervezetünkbe, akik érdeklődnek a madárvédelem iránt, és szeretnének csatlakozni egy lendületes csapathoz, kivenni a részüket az MME önkénteseinek terepi munkájából, megismerkedni a madárhatározással, élőhelyek karbantartásával. Jelentkezni az ifi@mme.hu e-mail-címen lehet. Fontos, hogy MME-tagsággal kell rendelkeznie annak, aki be szeretne lépni az IFI-be. Ezután a helyi csoport-koordinátorunk lép kapcsolatba az új tagunkkal, és bevezeti az Ifjúsági Tagozat működésébe. Minden egyes helyi csoportot egy-egy IFI-s tag képvisel, egyenesen hozzá irányítják az új tagokat is. Így az új tag megismerkedhet a lakóhelyéhez legközelebbi helyi csoporttal, valamint a környéken munkálkodó IFI-tagokkal.

Szervezeti felépítés

Az Ifjúsági Tagozat taggyűlésén megbeszéltek szerint elkészült a szervezeti és működési szabályzat. Ennek értelmében három-tizenegy fős vezetőség működteti a tagozatot és kér fel koordinátorokat a kiemelt feladatok ellátására. A jelenlegi vezetőség tizenegy fős:

- Elnök: Bodor Ádám
- Alelnök: Molnár Máté
- Titkár: Lippai Károly

Gazdasági vezető: Takács Árpád

Titkárhelyettesek: Alföldi Dániel, Bukor Boglárka, György Előd, Imre Kornél, Menyhárt Gellért, Nagy Levente és Szántó Bence

Mindennapok az IFI-ben

A tagozat életéről folyamatosan beszámolunk a közösségimédia-felületeinken (Facebook és Instagram). Elsődleges felada-

Pesti IFI-sek madarászturnán a Dinnyési-fertőnél: Jandó Benedek, Laczkó Szabolcs, Hegedűs János és Lőrincz Marcell (fotó: Jandó Benedek)

Dombóvári IFI-sek őszapókkal: Tóth Dániel, Kovács Orsolya, Papp Nikoletta és Major Emma (fotó: Kovács Zsolt)

tunk és célunk a helyi csoportok és szakosztályok munkájának segítése, humán erőforrás biztosítása. Így részt veszünk az országos események (például a Madarak és fák napja, valamint az Európai madármegfigyelő napok program) szervezésében és népszerűsítésében külön posztokkal, videókkal, bejelentkezésekkel. Nyári gyerektáborokban fogadtuk a tíz-tizenhat éves,

Az IFI-tagozat csoportképe, Székesfehérvár, Sóstó (fotó: Szántó Bence)

Madárgyűrűző bemutató Elzamajorban: Nagy Levente (fotó: Molnár Máté)

madarak iránt érdeklődő gyermekeket a Fehértói és Ferencmajori Madárvártán. Az ország különböző pontjain önkénteseink madárgyűrűzőként vagy madárszedőként vannak jelen a gyűrűzőállomásokon, továbbá részt veszünk a költési időszak CES-gyűrűzésein is. Egyetemi bemutató madárgyűrűzéseket szerveztünk a Soproni Egyetem campusán, valamint a SOTE hallgatóinak a fővárosi Naplás-tónál.

A kommunikációs munkacsoport a nyáron fotópályázatot hirdetett fiataloknak, amelyre nagyon sok pályamű érkezett; az első három helyezett külön nyereségben részesült a közösségi szavazás után. Nagyon sok fiatal terepmadarász segíti a tagozat munkáját, akik a különböző monitoringprogramokban is aktívan részt vesznek. Tagjaink kiemelten foglalkoznak az alábbi felmérésekkel: Mindennapi madaraink monitoringja (MMM), Madáratlasz program (MAP) és közép- és nagyfeszültségű oszlopok felmérése (KFO). Segédkezünk a madárodúk kezelésében és ellenőrzésében, valamint a vízimadarak és ragadozó madarak szinkronszámolásában. Év elején csatlakoztunk az országos fehérhátufakopáncs-felméréshez is a Bükkben, a Bakonyban, a Gerecsében és a Soproni-hegységben. Minden új IFI-tagot szeretettel várunk a programjainkra, közös madarászatokra, munkákra.

AZ MME első ifjúsági találkozója

Július 15–18. között szerveztük meg az első ifjúsági találkozót a Velencei-tó partján. Vendéglátónk és programszervezőnk az MME Fejér Megyei Helyi Csoportja volt, amelynek ezúton is köszönjük a lehetőséget. A háromnapos rendezvényen ellátogattunk a székesfehérvári Sóstóhoz, a Pro Vértes Közalapítványhoz, túráztunk a Velencei-hegységben, és kenuztunk a Velencei-tavon. Az Ifjúsági Tagozat megtartotta éves taggyűlését is, amelyen elfogadásra kerültek a hivatalos dokumentumok (SZMSZ) és a tagozat költségvetése. E programok mellett természetesen maradt idő a csapatépítésre és szakmai konzultációra is. A hosszú hétvégén életre szóló barátságok, értékes szakmai kapcsolatok születtek. Elfogadták meghívásunkat és köreinkben köszönhetjük Bukor Zoltánt, az MME elnökét, dr. Halmos Gergőt, az MME ügyvezető igazgatóját, akik köszöntötték és támogatásukról biztosították az egybegyűlt fiatalokat. Velünk tartott Vásony Petra is, a Társadalmi Kapcsolatok Osztályának munkatársa, aki sok hasznos tanáccsal látott el minket a kommunikáció és a médiamegjelenések kapcsán. Hagyományteremtő céllal szerveztük meg az ifjúsági találkozót, amelyet minden évben más helyi csoportnál tervezünk megtartani.

Az Ifjúsági Tagozat éves közgyűlése (fotó: Szántó Bence)

Látogatás a Pro Vértes Közalapítványnál (fotó: Szántó Bence)

Jövőbeni célok

Terveinket közösen fogalmaztuk meg, mindenkinek lehetőséget adva ötletei bemutatására, amelyek között voltak kisebb projektek, és egész nagyok is. Az egyik ilyen tervezett nagyobb projektünk a vártanapok rendezvénysorozat, amelynek célja egy-egy madárvárta meglátogatásával nyílt napok keretein belül betekintést adni a tagjainknak a madárvártákon folyó munkába, kiegészítve a helyi csoport, illetve a várta munkatársainak csapatát.

A rövidebb nappalok, hosszabb éjszakák beköszöntével, amikor kevesebb időt tudunk terepen tölteni, tagtársaink többsége pedig a középiskolában vagy egyetemen tölti heteit, minden hónapban egy videókonferenciát szeretnénk tartani, mely során lehetőségünk adódik (virtuális) találkozásra, szakmai eszmecserére vagy éppen egy-egy helyi csoport bemutatására.

Segítünk a kevésbé aktív helyi csoportoknak nyilvános programok szervezésében és lebonyolításában, remélve, hogy ezeken a programokon megjelenő látogatók csatlakoznak az adott helyi csoport önkénteseihez.

Többségünk az alapokat madarász táborokban sajátította el, így szeretnénk a jövőben táborokat szervezni, illetve a már működő táborok lebonyolításában segíteni, ahol bevezetnénk a jelentkezőket a madarászás rejtelmeibe. Azonban az a legfőbb célunk, hogy fenntartsuk és folyamatosan tovább építsük a már kialakult, lelkes társaságot, amely a magyar természetvédelem jövőjét jelenti.

**Bodor Ádám, Lippai Károly és Molnár Máté,
az IFI-tagozat vezetősége**

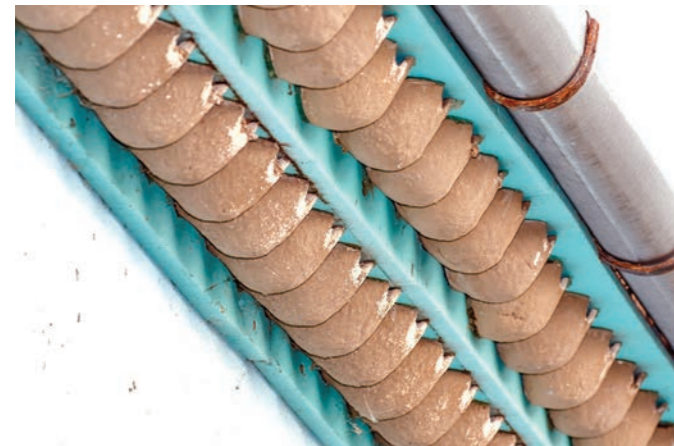
Egyesületünk főállású munkatársait a budapesti Központi Iroda koordinálja. Kollégáink jelentős része azonban nem itt, hanem országszerte elszórta dolgozik. A fővárosban az ügyvezető igazgató, a természetvédelmi, a társadalmi kapcsolatokért felelős, a gazdasági és a helyi csoportok feladatait szervező osztályok kollégái tevékenykednek. Az MME szervezeti felépítéséről és a működésünket szabályozó dokumentumokról is tájékozódhat a honlapunkon (mme.hu > Kapcsolat).

TÁRSADALMI KAPCSOLATOK OSZTÁLY

Május 25-én az MME szóvivője Tamásiba, Mátics Ferenc fecskvédő 430 darab molnárfecske-műfészekkel ellátott házához kapott riportmeghívást a Reuters és az FSN (USA) hírügynökségektől. Mint megtudtuk, a riportok a kínai állami tv-ben és Ázsia nagy részén is lementek. Ezt követően augusztusban jött a hír, hogy a fecskvédelmet bemutató riportfilm hatására

Mátics Ferencnek ítelték egy délkelet-ázsiai alapítvány díját és az ezzel járó tízezer dolláros pénzjutalmat. Ez az eset is jól szemlélteti, hogy a madárvédelmi munka médiabemutatója milyen hatást érhet el Magyarországtól sok ezer kilométerre, egy másik kontinensen is. Gratulálunk Ferenc bácsinak a díjhoz, amelyet megérdemelten nyert el sokéves példamutató fecskvédelmi munkájával!

Orbán Zoltán

Molnárfecske-műfészkelep Mátics Ferenc házában, Tamásiban

Mátics Ferenc a díjjal (fotók: Orbán Zoltán)

PANNONEAGLE LIFE

Júliusban lezárult a parlagisas-fészkek nemzeti parkokkal közös éves ellenőrzése, melynek során 137 fióka kapott egyedi ornitológiai jelölőgyűrűt, közülük három pedig műholdas nyomkövetőt is. A fészkek ellenőrzése során a szakemberek a zsákmány- és tojáshéjmaradványokat is begyűjtötték, sőt a madarak vedlett tollaiból DNS-ujjlenyomatot is készítenek, hogy a világszerte veszélyeztetett faj szokásairól minél többet megtudjunk. Az idei szezonban ráadásul igazi szenzációra is bukkantak a kutatók, ugyanis a Körös-Maros Nemzeti Park egyik régóta ismert területén négy fióka (a világon eddig csak négy ilyen fészke méretet jegyeztek fel) hagyta el a fészket, ami világviszonylatban is az első ilyen bizonyított eset.

Augusztus elején számoltunk be arról, hogy a kaszálások okozta természeti károk felmérésében is segíthetnek a tetem- és méregkereső kutyák. A Magyar Agrár- és Élettudományi

Kis képen: mérgezett csalétek
Nagyobb képen: mérgezett madarak Turán a keresőkutyákkal (fotók: Deák Gábor)

Az egyik mérgezett madár a több mint száz közül (fotók: Deák Gábor)

Mérgezett barna rétihéja

Az előtérben mérgezett ragadozó madár, a háttérben pedig egy róka

Egyetem (a közelmúltig Szent István Egyetem) kutatói, Katona Krisztián és Bíró Zsolt, valamint Deák Gábor, az MME méreg- és tetemkereső kutyás egységének vezetője Falco, a hatéves

némethúász segítségével egy járszági mintaterületen végeztek felméréseket a kaszálás okozta pusztulással kapcsolatban. Eredményeiről a Journal of Vertebrate Biology című neves cseh szaklapban számoltak be.

Augusztus közepén sajnos soha nem látott méretű ragadozómadár-mérgezésre derült fény egy turai vadásztársaság működési területén először 101, majd 132 mérgezett csalétkel, illetve ötven, négy héttel később pedig már 114 elpusztult állattal, többségében védett ragadozó madárral, köztük egy fokozottan védett rétisassal, így a természetvédelmi kár meghaladja a 6,5 millió forintot. Szeptember utolsó napjaiban megérkezett a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) szaklaboratóriumának elemzése, mely szerint akár 158 ember halálához, 158 ezer barna rétihéja pusztulásához vagy a parlagi sas teljes világállományának megmérgezéséhez elegendő hatóanyag is lehetett azokban a csalétekben, amelyeket természetvédők távolítottak el az elmúlt hetekben a turai vadászterületről. Ezekről és más hírekről is részletesen olvashat a program parlagisas.hu honlapján.

Deák Gábor, Horváth Márton és Árvay Márton

CSATLAKOZZON ÖN IS AZ MME MADÁRBARÁT KERT PROGRAMJÁHOZ!

**Országszerte már több mint
hétezeren, köztük több
mint ezer óvoda és iskola
regisztrált a 2002-ben
indult programba.**

**Csatlakozás, részletek
és az elismerő tábla
megszerzésének feltételei
az MME-honlapon
találhatóak:**

**mme.hu > MADÁRBARÁT >
Madárbarát kert program**

Fotó: Pelsőczy Csaba

Megjelent

MAGYARORSZÁG MADÁRATLASZA

– Digitálisan elérhető a madaratlasz.mme.hu oldalon –

A mű a hazánkban 2019 év végéig előfordult 420 madárfaj állományáról, elterjedéséről, állományváltozásáról és természetvédelmi helyzetéről rendelkezésre álló ismereteket foglalja össze. Újdonsága az a mintegy 1700 térkép és grafikon, amely az elmúlt években több száz felmérő által gyűjtött mintegy harmincmillió adatrekord modern számítógépes feldolgozása eredményeként született. A nemzetközi szinten is kiemelkedő modellezéssel előállított térképek és grafikonok a hatvannégy szerző által készített leírásokkal együtt a lehető legteljesebb képet adják a vadon élő hazai madárfajok helyzetéről.

Egy hazai madáratlasz összeállításának gondolata már évtizedek óta foglalkoztatta a madarászársadalmat, de a második európai atlasz tervezése adta meg a végső lökést a kiadvány előkészítéséhez.

A közel egy évtizede megkezdett munka során olyan fejlesztések történtek, amelyek a hazai madártani adatgyűjtés kereteit is hosszú távra meghatározzák, és magán az atlaszon is túlmutatnak. Elindult a Madáratlasz program (MAP), amely egy elektronikus, interneten elérhető adatbázis formájában a madártani adatok gyűjtőportáljává alakult. Ez lehetővé teszi, hogy az atlasz összeállítása időszakonként megismételhető legyen, illetve akár azt, hogy dinamikusan, folyamatosan új információkkal frissülve is működjön egy internetes portálon. Az adatgyűjtés módszerei mellett az adatok elemzése során is egészen új eszközöket használtunk. A nemzetközi tapasztalatoknak köszönhetően sokváltozós módszerekkel, újszerű térképi megjelenítéssel is tudjuk ábrázolni a több száz térképen azt, hogy hol és milyen számban fordulnak elő az egyes fajok. Az 1999 óta futó Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) program most már két évtizedet felölelő adatbázisa számos faj esetében lehetővé tette az állományváltozás részletes bemutatását, elemzését és az állománysűrűségi térképek elkészítését.

A könyv létrejötté elsősorban annak a több ezer adatközlőnek köszönhető, akik az atlasz projektidőszaka alatt és azon kívül is hozzájárultak az ábrák, grafikonok és szövegek mögött rejlő adattömeg összegyűjtéséhez. Több mint hatvan szerző működött közre abban, hogy az MME Monitoring Központja, illetve dr. Szép Tibor vezetésével feldolgozott adatok megfelelően értelmezve, mindenki számára elérhető madártani és természetvédelmi információvá alakuljanak. A hatvannégy szerző és huszonegy lektor által elkészített munka több mint harmincmillió adatrekordot feldolgozva, mintegy 1700 térkép és grafikon segítségével mutatja be mind a 420, 2019-ig hazánkban természetes módon előfordult madárfaj állományát, elterjedését, állományváltozását és természetvédelmi helyzetét.

A bevezető módszertani és összefoglaló fejezetek, valamint azok angol nyelvű összefoglalója után a madárfajok részletes bemutatása következik, egy-három oldalon ismertetve azok elterjedését, hazai elterjedését, alfajait, időbeli előfordulását,

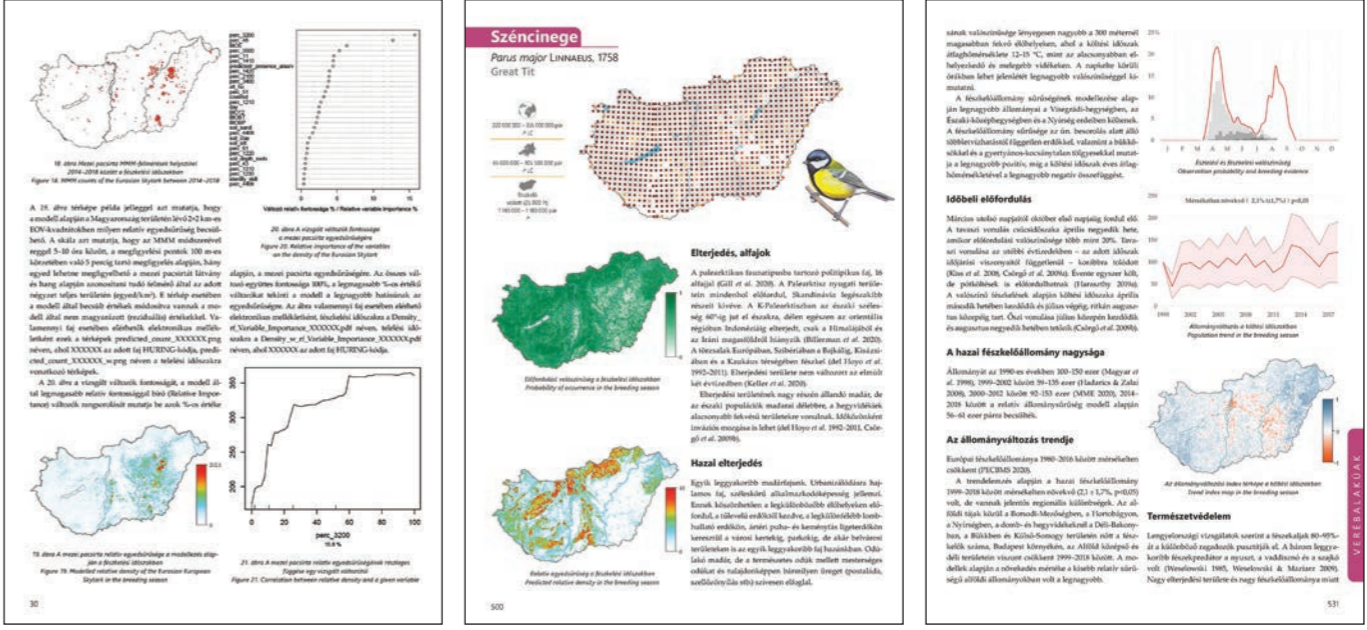
a hazai fészkelő állomány nagyságát és annak változásait, továbbá a főbb természetvédelmi kérdéseket. A szöveget a rendelkezésre álló adatok számának függvényében a MAP-felmérés adataiból (ritkaságok esetében a Nomenclator Bizottság adataiból) összeállított ponttérkép és az időbeli előfordulást bemutató grafikon, a számítógépes modellezéssel előállított előfordulási valószínűségi térkép, az egyedsűrűségi térkép, az állományváltozás grafikonja és az állományváltozási index térképe egészíti ki. A modellezett anyagok többségében a költési időszakra vonatkoznak, de egyes fajok esetében a telelési időszakra is rendelkezésre állnak. A fajokat bemutató részt egy összefoglaló táblázat, a mintegy 1200 tételből álló irodalomjegyzék, köszönetnyilvánítás és háromnyelvű fajnévmutató követi. A könyvet másfél száz madárfotó teszi még színesebbé.

A kötet szerkesztői dr. Szép Tibor, dr. Csörgő Tibor, dr. Halmos Gergő, Lovászi Péter, Nagy Károly és Schmidt András, kiadója az Agrárminisztérium és az MME. A könyv nyomdai előkészítését és nyomtatását az Agrárminisztérium mint kedvezményezett szervezet által koordinált, KEHOP-4.3.0.-VEKOP-15-2016-00001 számú, „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU 2020-as biodiverzitási stratégiájában szereplő célkitűzések célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című projekt finanszírozta.

A könyv a fenti pályázat megkötései miatt kereskedelmi forgalomban egyelőre nem kapható (így az MME webboltjában sem vásárolható meg), a nyomtatott példányokat a felmérők, szerzők és a szakmai közönség között terjesztik a kiadók. Ugyanakkor a madáratlasz teljes anyaga, kiegészítve az összefoglaló táblázatokat tartalmazó elektronikus mellékletekkel és a modellezési háttéranyagokkal elérhető a madaratlasz.mme.hu internetes címen.

A tervezés, szervezés, adatgyűjtés, adatfeldolgozás, modellezés, kéziratok készítése, lektorálás és a könyv előkészítése során nagyon sokan járultak hozzá a kiadvány megszületéséhez. Bár valamennyiük felsorolása lehetetlen lenne, a szerkesztők mindegyikük közreműködését szeretnék ezúton is megköszönni!

a könyv szerkesztői

Törpegém balszerencséje

A képeken látható esettel 2019. július 22-én találkoztam Badacsonytomaj és Badacsonyörs között. A párommal biciklitúrán vettünk részt, amikor is egy „felakasztott” madártetemre lettünk figyelmesek a kerékpárútvonalal párhuzamosan futó villanyvezetéken. Mikor közelebbről szemügyre vettem, egyből felismertem, hogy egy hím törpegém az áldozat. Megpróbáltam elképzelni, hogy mi is történhetett. Az állat pusztulását valószínűleg nem áramütés okozta, mert tudomásom szerint egy szigetelt vezetékéről van szó. Azt gondolom, hogy talán lebénulás, majd az utána bekövetkező fulladás vezetett a madár halálához. Az eset úgy történhetett, hogy miután a feje és a nyaka egy része beakadt a vezeték és a drót közé, hevesen kapálózni kezdett. Erről tanúskodhatott, hogy közvetlenül a koponya alatti részen a pehelytollak egy része hiányzott, vagy már csak igen lazán kapcsolódott a bőrhöz. Pusztulását valószínűleg az ütközés, szabadulni akarás közben bekövetkező nyakcsigolyatörés vagy a fulladás okozta. Felmerül a kérdés, hogy miért nem vette észre a vezetékeket. Persze lehetséges, hogy csak elvétette az átrepülő manővert, de az is lehet, hogy a szél térítette el. Mindenesetre az eset számomra nagyon bosszantó, hiszen nemcsak érdekes, de fokozottan védett fajról van szó.

Évek óta figyelem és jegyzem a Badacsonyörstől Badacsonyig terjedő szakasz madárfaunáját, és örömmel mondhatom, hogy a törpegém kis szerencséivel több helyen is megfigyelhető errefelé. A monitorozások alapján a faj két legpreferáltabb élőhelye a térségben a badacsonyi csónakkikötő és a Badacsonytomaj–Badacsonyörs közt lévő Nádas-tó (melyre a helyiek gyakran hivatkoznak Bűdös-tóként) nádrengetege. A madár a kikötőtől a tó felé repülhetett, amikor balesetet szenvedett.

A szerző felvételei

A törpegém a kisebb kiterjedésű nádfoltokban is megtelepszik, rejtőzködő életmódja miatt az emberi jelenlétet jól tűri, leginkább a nádfoltok között alacsonyan repülő madarak kerülnek szeme elé. Amint azt ez a példa is mutatja, a fajt élőhelyének megszűnése mellett a mesterséges tereptárgyaknak való ütközés is veszélyezteti. [Szerkesztői megjegyzés: A törpegémekek gyakran repülnek neki nagy kiterjedésű, egységes színű épületfalaknak is, különösen éjszakai megvilágítás mellett.] Az eset természetvédelmi tanulsága, hogy a sodrott tartóvezetéket sűrűbben kell rögzíteni, különösen az ilyen, élőhelyek közötti ökológiai folyosót átszelő szakaszokon. Éppen ezért az esetet jelezni fogom a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság területileg illetékes természetvédelmi őrének. Bizom benne, hogy a problémafelvetésem meghallgatásra talál majd.

Takács Péter

Bokorban fészkelő citromsármányok

Karancsalján, a Görbe mezőgazdasági területén kedvenc madaram, a tövisszűrő gébics fészkeinek felkutatását végeztem 2020. június 1-jén. Lucernással határos, akácós, mély árok kökényes szegélye mentén haladtam, amikor egy őrködő hím tövisszűrő gébicsre lettem figyelmes. Megkezdtem a fészke keresését, és megnyugvással töltött el, hogy rövid idő alatt meg is találtam (legalábbis ezt hittem) sűrű iszalag- és vadkomlóindás kökényarsarjbokor tetején, százharminc centiméter magasan. Akkor lepődtem meg igazán, amikor belenéztem a fészkebe, és abban citromsármány két tojását találtam (a citromsármány alapvetően talajon költ – a szerkesztő megjegyzése). Amikor június 8-án újra ellenőriztem, már négy tojásan kotlott a tojó (ekkor készült a fotó is a fészkealjáról). 2020. június 24-én Karancslapujtón még két olyan citromsármányfészket találtam, amelyek szintén nem a talajra épültek. Az egyik számomra rekordmagasságúnak számító helyre került. Ez a háromtojásos fészke – kaszálófüvel határos, akácós, mély árok peremén, sűrű vadkomlóindás kökényarsarjbokor tetején – százkilencven centiméter magasan volt. A másik, amelyben szintén három tojásan kotlott a tojó, rét melletti akácós sáv kökényes szélében, előregedett, ritkás csalánosban, folyondáros, vékony rőzseágakon, harminc centiméter magasan volt. Feltűnt, hogy a fészke felülről takarás nélküli helyre épült, így könnyen észrevehető volt. A citromsármány költéséről külön fészkelési naplót

vezetek, 1974-től 2020-ig száznyolc lakott fészket jegyeztem fel, ebből tizenegy fészke épült bokorban:

- 1988. 06. 26.: öt tollas fióka, akáctökét sűrűn átszövő iszalagindák között, 85 cm magasan, Karancsalján, Illémes előtt
- 1998. 05. 28.: öt tojás, kotló madár, kökényarsarjbokor alsó, kinyúló, iszalagindás ágán, 75 cm magasan, Karancslapujtón, Pál-tető
- 2008. 07. 03.: négy tojás, frissen kotló tojó, sűrű iszalagindás kökényarsarjbokor között, 50 cm magasan, Karancslapujtón, Lóherések
- 2008. 07. 21.: négy tojás, kotló madár, sűrű iszalagindás kökényarsarjbokorban, 40 cm magasan, Karancslapujtón, Lóherések
- 2009. 05. 22.: három tojás, fészkeről lerepülő tojó, bodzasarjbokrot sűrűn befutott iszalagindák tetején, 55 cm magasan, Karancslapujtón, Kerek-hegy
- 2009. 06. 25.: három tojás, fagyalbokor alsó, kinyúló, iszalagindás ágán, 45 cm magasan, Karancslapujtón, Fektő-tető
- 2012. 05. 15.: négy tojás, kotló tojó, sűrű mezeijuhar-sarjbokor közepében, 30 cm magasan, Karancslapujtón, Bobonyír
- 2015. 06. 10.: egy tojás (elhagyott), vadrőzseágak kihajló ágán, 70 cm magasan, Karancslapujtón, Bereg felé

Rozgonyi Sándor

Mély vizű halastó összetorlódott hínárhordalékán táplálkozó madarak

A szerző felvételei

2020 tavaszán az áprilisi nagy szélviharok hullámverése tetemes mennyiségben szaggatta fel a Hortobágyi-halastó 6-os taván az éppen fejlődőben levő tündérfátyolhínárt. Az északnyugati szél ezt a növénytömeget a vízfelszínre a tó délkeleti sarka, a lecsapolózsílip felé sodorta, ahol mintegy félhektáros, vastag uszadékplaplanná („pallóverés”) állt össze. Április 24-én tűnt fel, hogy milyen sok madárnak kínál ez a hely táplálkozási lehetőséget: guvatfélék, partimadarak és nádi énekesmadarak egy időben mozogtak a levéllyekek alkotta összetömörödött felszínen. Másnap, április 25-én nagy szélvihar dühöngött térségünkben is, mely tovább gyarapította a hínárszönyeget. Egy nappal később, április 26-án a reggeli és kora délelőtti órákat ismét itt töltöttem, és az ekkor észlelt madáregyüttes fajairól és létszámáról az alábbi listát állítottam össze:

guvat	1 pld.
pettyes vízcicsibe	1 pld.
vízityúk	1 pld.
szárcsa	5 pld.
pajzsoscankó	60 pld.
billegetőcankó	2 pld.
piroslábú cankó	1 pld.
régi cankó	22 pld.
barkóscinege	7 pld.
foltos nádiposzáta	2 pld.
cserregő nádiposzáta	4 pld.
nádi tücsökmadár	1 pld.
kékbegy	2 pld.
sárga billegető	3 pld.
barázdabillegető	1 pld.

A felsoroltak közül a legmeglepőbb a pettyes vízcicsibe, mely halastavi környezetben egyáltalán nem jellemző, hiszen a pár centis vízmélységű, csetkákás mocsárrétek madara – talán még vonulásban volt. A táplálkozó madarakat a gát menti gyékényszegélyekből előmerészkedő és a tündérfátyol levéllyekeit rágcsáló pézsmapocok egyáltalán nem nyugtalanította. Május 2-án leállt a 6-os tó átöblítő vízfrissítése. A hínártorlasz maradéka május 5-re lesüllyedt, így megszűnt ez a különleges táplálkozóhely.

Kovács Gábor

Hím kékbegy a hínáron

Pajzsoscankók érkeznek

Pettyes vízcicsibe

Táplálkozó pézsmapocok

Bogáncsra akadt denevér és fitiszfüzike

Kevermesen 2016 óta minden ősszel három hónapon át gyűrűzzük az énekesmadarakat, amelyek közül az egyik legnagyobb számban fogott faj a fitiszfüzike. A hálóhelyek közelében minden évben jó néhány bogáncs is nő, aminek nagyon örülünk, hiszen a tengelicek előszeretettel táplálkoznak rajtuk. Az elmúlt öt évben azonban nemcsak tengeliceket láttunk az elszáradt bogáncsokon, hanem elpusztult állatokat is, amelyek beleakadtak a ragadós termésekbe. 2016 augusztusában egy fajra meg nem határozott denevér, míg 2018 októberében egy fitiszfüzike tetemét találtuk meg hálóellenőrzés közben az útszéli bogáncsokon. Mindkét állat bele volt ragadva a bogáncsba, így valószínű, hogy ott pusztulhattak el. Mivel a hazai szakirodalomban csak egy hasonló említést találtunk, így ezt a két megfigyelést érdemesnek tartottuk megörökíteni.

Bozó László, Bozóné Borbáth Erna, Nagy Krisztián

Fotó: Bozó László

Macska fogta haris

Erdélyben, Máramaros megyében, a Máramarosi-havasok lábánál folyó Visó (Vișeu) völgyében található Felsővisó (Vișeu de Sus). A nagyjából tizenötezer lakosú város központjában, az Aleea Eroilor főút 15/A házának kertjében fogta meg a képeken látható harist egy házimacska 2020. április 20-án dél körül. A madár sajnos elpusztult. Ez a példa is jól mutatja, hogy nemcsak az etetőre járó vagy urbanizálódó madarak életét veszélyeztetik a házimacskák, hanem a ritkábban szem elé kerülő fajokat is.

Brener Beatrix-Medea, Katona Gergely

Fotó: Brener Beatrix-Medea

Cigánycsukok Tapolca határában

Tapolca környéke szerencsére nem tartozik azon honi élőhelyek közé, melyek területén csökkenőben van a cigánycsukpárok száma. Tapolca város északkeleti, közigazgatási területén belüli határában egy nagy kiterjedésű dolomitkopáros haraszt húzódik, rajta szép cserjeállománnyal, köztük füves vegetációval, ami kiváló költőhelyet biztosít a szép madárfajnak. Az elmúlt években mindig figyeltük a cigánycsukokat, és legalább két pár fészkelőhelyét tudtuk beazonosítani a lakótelep házeitől pár száz méterre. Mindig láttuk a bokor tetején éneklő vörösese narancsszínű mellű hímeket, a tojók repkedését, majd később a pár eleségszerző mozgását is, amint a betevő falatokat vitték

az éhes csőrökbe. A haraszt rovarállománya terített asztalt jelent számukra, valószínűleg ezért is ragaszkodnak évről évre ehhez a helyhez. Nagy örömünkre Tapolca határában jól érzik magukat a cigánycsukok. A várost egyébként nyugatról keleti irányba jelentős kiterjedésű, cserjékkel, magányos fákkal tarkított harasztos veszi körül, amely sok egyéb madárfajnak – hantmadár (minden évben költ a házaknál), töviszúró gébics, karvalyposzáta, mezei poszáta, fülemüle, barátposzáta, és lehetne még folytatni a sort – is élőhelyet jelent.

Árvai Gábor

Az alkoholista kék cinege...

Ha jól emlékszem, 2011 őszén gyűrűztünk a Barabás melletti Kaszonyi-hegyen. Sok-sok gyümölcsfa volt (és van ma is) a hegy lábánál; alma, szilva és körte. Épp érett a szilva. Mivel a tulajdonosok nem szedték le, nagy része lepotyogott a földre, és szépen erjedésnek indult. Így találtunk meg a szilvafa alatt egy olyan kék cinegét, amelyik nem tudott repülni, sőt állni sem. Amikor felraktam egy alacsony ágra, egy ideig egyensúlyozott, majd lepotyogott, és feldőlt. Azt hittük, beteg vagy sérült. Figyelemmel kísértük..., aztán a saját, erősen alkoholos illatú erjedtszilva-hányadékában fekvő találtuk meg. Na, ez be-rúgott. Betettük egy vásonzsákba, és néhány órányi jözanodás

után már nemcsak csipni és menekülni volt képes, hanem el is repült úgy, mint egy egészséges cinke. Aztán másnap megint a szilvafa alatt találtuk (a gyűrűje azonosította) – tökrészezen. El akart szaladni (repülni már nem tudott), de feldőlt futás közben. Megint vásonzsák, elvonás, majd elengedés következett. Másnap természetesen megint a szilvafa alatt találtuk, ismét mattrészezen. Mindent produkált, amit egy részeg szokott: kóválygás, saját lábba esés, hányadékban fetregés. Végül elvittem néhány kilométerrel távolabb a gyümölcsöstől. Többet nem találkoztunk vele...

Horváth Róbert

Szalakóták telepes költése

Görbeházi odútelepemen évek óta hét-kilenc pár szalakóta költ, gyakran az egymástól néhány méterre lévő vércseládákban is. A 2020-as év rekordot hozott ezen a téren, ezúttal tizenegy pár szalakóta kísérelte meg a költést: hat pár szalakótaodúban, öt pedig vércseládában. A legtávolabbi odúk négyszázötven méterre voltak egymástól. Ezek elhelyezkedését térképen is ábrázoltam. Egy négyes csoport húsz, egy másik négyes csoport huszonöt méter sugarú körön belül helyezkedett el. Két lakott odú húsz méterre volt egymástól. A „magányosan” költő szalakótapár közelében is volt egy fabeton odú, amely 2020-ban üresen maradt. Két pár költése bizonyult sikertelennek a tizenegyből, mindkettő kék vércsüket űzött el tojásos fészke-ről. Ezeknél is kikelték a fiókák, amelyeket tíz-tizennégy napos korban elpusztulva találtuk a fészkekben, de pusztulásuk okát az előrehaladott bomlás miatt nem tudtuk megállapítani. Az elmúlt években nyolc másik helyszínen is tapasztaltam, hogy a szalakóták néhány méterre is költhetnek egymástól. Az egyes költőhe-lyekért azok foglalása idején természetesen megküzdöttek, de a tojások lerakása után már békésen megférnek egymás mellett.

Zsíros Sándor

Vörös vércse zsákmányolási kísérlete fecskefészkekben

Ausztriában, Kismarton (Eisenstadt) belvárosában élő ismerősömtől kaptam egy fotósorozatot, melyen egy öreg hím vörös vércse igyekszik „kirabolni” egy molnárfecskefészket. A képek 2020. június 15-én készültek a kora délutáni órákban egy társasház harmadik emeletén. A ragadozó ezúttal nem járt szerencsével, mivel a fotózással megzavarták. A vércse nem tért vissza, amit az is bizonyít, hogy a vércsetámadás utáni második héten is szorgosan etették a fecskeszülők az utódaikat.

Katona Gergely

Fotók: Zsuhár Zsuzsanna

ÉRDEKES MADÁRFÉSZKELÉSEK

szerkeszti: Haraszthy László

BALKÁNI GERLE KÖLTÉSI KÍSÉRLETE SZÉLSZÁKBAN

Velencén, a Viola utcában lévő házunkon található szélzsákok választotta egy balkánigerle-pár fészkelőhelyül 2021 nyarán. A gerlek megépítették fészkeiket, majd a tojások lerakása után

kissé lehúztuk, de ez csak felülről védte az esőtől a fészket. Sajnos minden igyekezetünk ellenére oldalról a víz beszivárgott, és bár próbáltuk felitatni azt – hatalmas zivatarok voltak akkoriban –, a barázdabillegetők elhagyták a fészket.

Balogh Ildikó

ÉNEKES RIGÓ FÉSZKELÉSE TETŐSZERKEZETBEN

2021. május 22-én Karancslapujtón István fiam jelezte, hogy a házuk hátsó udvarán levő, kemenceszerű bográcszó-nyársaló feletti tető szelemengerendáján egy furcsa külsejű fészket vett észre. Még aznap megnéztem, kiderült, hogy énekes rigó lakja, és már hat tojásos kotlik. A fészek 2,2 méter magasan a tető homlokzati szegletében épült, alapzatába a közelben állított májusfa színes krepp-papír szalagjaiból is felhasznált. Június 6-án tokos fiókáit etették a szülők (ekkor készült a fotó is), melyek 13-án a reggeli órákban kirepültek.

A fekete rigó után az énekes rigók egy része is urbanizálódott a biztonságosabb költés és a bőségesebb táplálék remé-

A szerző felvétele

A szerző felvétele

szorgalmasan kotlottak, de sajnos július elején egy éjszakai szélvihar során a tojások kiestek a fészkekből annak ellenére, hogy maga a fészek továbbra is építési helyén, a szélzsákban maradt.

Sohár Ferenc

BARÁZDABILLEGETŐ FÉSZKELÉSE ERESZCSATORNÁBAN

Egy barázdabillegető-pár az ereszcatornába rakott fészket, illetve öt tojást. A fészek védelme érdekében a tetőcserepet

A szerző felvétele

nyében. A Karancs hegység erdeiben és környékén továbbra is jelentős számban fészkelnek. Olyannyira, hogy az énekes rigók állománya az utóbbi években utolérte, majd meg is haladta a fekete rigókéét. 2021-ben költési időben 84 énekes rigó fészket találtam meg. Sajnos ezek felében károsodást tapasztaltam. Ez az arány ennél rosszabb is lehet, mivel nem minden fészket ellenőriztem vissza. A fekete rigónak 75 fészket jegyeztem fel.

Rozgonyi Sándor

FENYŐRIGÓ ELSŐ (?) KÖLTÉSE BUDAPEST SZÍVÉBEN

2021. július 9-én feleségemmel a főváros VIII. kerületében található Orczy-kertben sétálgattunk, amikor egy szokatlan színű rigóra lettem figyelmes, mely fenyőrigóra emlékeztetett a szokatlan időpont ellenére is. Pár perc múlva újra láttam a kis tó partján, és ekkor megbizonyosodhattam arról, hogy valóban erről a fajról van szó. Ez alkalommal egy öreg és egy fiatal példány került elő. Másnap két öreg és két-három kirepült fiatalot láttam, viszonylag bizalmas közelségben hozzám és a sétáló emberekhez. Legközelebb július 19-én jártam arra, és a család még ott volt, de 23-án már nem láttam őket. Érdekes, hogy Laposa Dávid idén június 19-én észlelt két példányt

↑ Etető fenyőrigó

↓ Fiatal fenyőrigó

A szerző felvétele

a ferencvárosi Haller parkban (www.birding.hu adat). Jómagam 1984 óta figyelem a főváros madárvilágát, de nyáron a fajt korábban még nem észleltem. Fűri András (Madártani Tájékoztató, 1991) találta fészkelésben a fajt harminc évvel ezelőtt a városhatáron található Merzse-mocsár közelében. Kérdés, hogy egyszeri esemény tanúja voltam, vagy ez egy terjeszkedés előjele lehet? Majd a jövő eldönti.

Szalai Kornél

FÜSTI FECSKÉK FÉSZKELÉSE BUDAPEST BELVÁROSÁBAN, A LÓNYAY UTCÁBAN

2016-ban szereztem tudomást arról, hogy a IX. kerületi Lónyay utcában található egyik bérház belső udvarán füstifecskek fészkelnek. Ebben az évben két pár költött itt, az egyik az első emeleten, a másik a földszinten. 2021-ben viszont három pár költött az épületben. Megfigyeléseink szerint a füstifecskek

Fotók: Nagy Gergő Gábor

évente egy három-öt fiókából álló fészkeljat neveltek fel. A madarak napközben gyakran megfigyelhetők a körfolyosók korlátján, a kihelyezett ruhaszárító köteleken pihenne.

Gallai Zsófia

FÜSTI FECSKÉK FÉSZKELÉSE BUDAPEST BELVÁROSÁBAN, A JÓKAI UTCÁBAN

A Nagykörúton található Jókai utca Nyugati pályaudvar felé eső végében, az egyik négyemeletes társasházban évek óta költöttek füstifecskek. 2021 előtt fészkeiket a belső körfolyo-

Fotó: Podani János

Fotó: Haraszthy László

són, akadálytalanul megközelíthető helyen építették, a zárt belső lépcsőházba csak ritkán szálltak be. 2021-ben azonban az utóbbi teret választották, ahová csak egy-egy nyitott ablakon vagy a nyitva hagyott ajtón keresztül tudnak bejutni. Frissen épült fészkek a harmadik emeleten található, de a második és az első is látszanak a fészkepítés nyomai, ugyanabban a sarokban. 2021-ben három fiókát röptettek. Mint a mellékelt képen is látható, az egyik lakó fecskepelenkát helyezte ki a fészek alá.

[Szerkesztői megjegyzés: Nagyon kevés adattal rendelkezünk Budapest teljes beépítettségű belső részében fészkelő füstifecsokről. Utolsó ismert biztos költésük 1974-ben a Belgrád rakparton zajlott. Ugyanakkor a régi bérházak kapualjaiban számos helyen még láthatók fecskéfészkek, amelyek építési ideje azonban nem ismert. Akad közöttük olyan is, amelyiket már „tataroztak”, azaz ugyanolyan színűre festették, mint a falakat. Az itt bemutatott mindkét belvárosi fészkelés évekkal ezelőtt kezdődött. Mindkettő különösen érdekes, hiszen a füstifecske állománya az utóbbi húsz évben az egész országban drasztikusan csökkent. Vajon miért választják ezek a párok a főváros zajos, szennyezett levegőjű belső kerületeit, ahol még a sárgyűjtés is komoly próbatétel lehet számukra? Arra kérem, biztatom a Madártávlat olvasóit, hogy ezentúl járjanak nyitott szemmel a belvárosban is, hátha kiderül, hogy vannak további fészkelő párok is, amelyekről jó lenne tudomást szerezni.]

Podani János

KUVIK ÉRDEKES FÉSZKELÉSE

Negyedik éve követhető webkamerás megfigyeléssel a padlásomon költő kuvikok élete. A tojó március 24-én és 26-án egy-egy tojást rakott, majd április 2-án elpusztult. Április 5-én este új tojó jelent meg az odúban, amely április 7-én reggel már tojást is rakott, majd április 11-ig további kettőt. Közben a lábán lévő gyűrű alapján sikerült beazonosítani a tojót, és kiderült, hogy 2020-ban ebből az odúból repült ki. Felmerült a kérdés, hogy vajon a saját apjával állt-e párba. Az elmentett felvételeket visszanezve annyit sikerült megállapítani, hogy 2021. január 3. és március 16. között valamikor a hím kuvik is lecsérelődött! A szemöldöksáv vastagsága és alakja alapján egyértelműen megkülönböztethetőek voltak. De ezt erősíti az is, hogy télutón, kora tavasszal az előző években megszokotthoz képest nagyon intenzíven jelezte a hím a revirt. Január 3. és március 16. között nem készült egyértelmű azonosításra alkalmas fotó, előtte csak a régi hím, utána csak az új hím volt látható a szoba jöhető képeken. Az új tojó április 11-én kezdte a kotlást az öt tojáson, a fiókák (közülük kettő alighanem az elpusztult anyja fiókája) május 6-7-én keltek ki, és szépen fejlődtek.

Zsíros Sándor

SAJJKÓ ESŐBEÁLLÓBAN

2021 tavaszán a Pilisi Parkerdő Zrt. új esőbeállókat telepített a Budakeszi határában fekvő Szilfa-tiszásra. Júniusban egy gyerekcsapattal sétáltunk a területen, amikor kiszúrták, hogy egy érdekes gallyfészkek van az esőbeállón belül a gerendázatra építve. A tető alá épített, sűrű gallyakból készült fészkek

Fotók: Harasztly László

harminc-negyven centiméter magasságú volt, így a keresztgerendától, amelyen a fészkek pihent, szinte egészen a tetőgerincig felért. Ilyen „tornyos” felépítésű fészket hasonló helyen még sosem láttam. Kizárásos alapon a szajkó fészkelésére gyanakodtam, amiben végül Harasztly László meg is erősített. Korábban láttam már szajkót fészkelni magasan egy épületen, de ilyen kis építményben ennyire magas fészkelással még sosem.

Aczél Gergely

SAJJKÓ FÉSZKÉPÍTÉSE NYITOTT TETŐSZERKEZETBE

Gömöröszőlősen, a falumúzeum kertjében lévő új épület tetőszervezetében, hat-hét méter magasságban egy szajkópár épített fészket, amely végül lakatlan maradt.

Vásony Petra

A szerző felvétele

SZÜRKE LÉGYKAPÓ ÉRDEKES KÖLTÉSE TATÁN

Ismert tény, hogy a szürke légykapó szívesen költ városi parkokban. Ennek megfelelően Tata belterületi részén is sok helyen, így a Május 1. úttal párhuzamos Kazincbarcikai utca tömbháza között elterülő parkos, ligetes részen is előkerül rendszeres fészkelőként már évek óta. Egy kedves hölgy hívott fel 2018. július 7-én, hogy egy egészséges, nem sérült kisfiókat talált a földön, mit tegyen vele. Kértem, hogy alaposan nézzen körül, hátha megtalálja a madár fészket, és ha ez megvan, akkor a fiókat nyugodtan vissza lehet helyezni, a szülőmadarak tovább fogják nevelni. Sajnos nem sikerült a fészket megtalálnia, ezért délután már kimentem a helyszínre, amely egy négyemeletes tömbház bejárata volt. Az első meglepetés ekkor ért, hiszen cinke vagy veréb helyett egy szép

A szerző felvételei

szürkelégykapó-fiókat tartalmazott a cipősdoboz. Azonnal elkezdtek a légykapó fészkeknek a keresését, amelyet hamarosan meg is találtunk. Ekkor ért a második meglepetés, hiszen a lépcsőházi kapualj oldalfalán lévő matávós szerelődoboz tetején volt a fészkek, körülbelül 1,8 méter magasan. A fészkekben öt fióka lökdösődött, mert alig fértek meg el. Amíg a hatodik fióka a kezemből sipákkolt, az egyik szülőmadár folyamatosan riasztott. Végül a fiókák sikeresen felnevelődtek. Az utóbbi két évben esetenként ránéztem erre a helyszínre, de nem tapasztaltam újabb költésüket ezen a helyen.

Bátyk Gellért

TŐKÉS RÉCÉK KÖLTÉSE ÜRESEN ÁLLÓ VASBETON MEDENCÉBEN

A fűzfői szennyvíztisztító két kisebb mesterséges tavacska szomszédságában található, amelyek a tisztított szennyvizet befogadó utótisztító tóval együtt határozzák meg a terület élővilágát. A közeli vizekről gyakran repülnek be a tisztító

Fotó: Tóth Kálmán

különböző műtárgyaira madarak. Előfordult már tőkésréce-fióka a tisztító vizén, egy szárcsa pedig az utóülepítő medencén kutakodott. A közeli tocsogós tavacsán kikelt és felnövő két fiatal bütykös hattyút pedig két különböző medencéből is ki kellett halászni. Nem olyan régen számoltam be a gólyatöcsök sikeres költéséről egy üresen álló vasbeton medencében, ahol egy izspadd tetején nevelték fel fiókaikat. 2021. május 29-én reggel egy idegesen viselkedő tőkésréce-tojót láttam meg az egyik épület előtti füves területen, majd berepült a közeli vasbeton medencébe. Utánamentem, de nem találtam okát a riadalmának, közben a tojó visszarepült a füves területre. Kollégám már pár napja jelezte, hogy tőkés récék repültek be az üres medencébe, de nem talált semmit, az épület előtt mozgó tojót többet is látták. A hét méter mély, kör alakú vasbeton medencében egyikük tíz vízen úszkáló kiskacsát látott. Május 31-én közösen kerestük a megoldást, hogy hozzuk ki őket onnan, de erre technikai és balesetvédelmi okok miatt nem kerülhetett sor, így a szülőkre és a természetre hagytuk a dolgot. A fiókák szépen fejlődtek, július elejére csak három maradt a medencében. A tojó folyamatosan velük volt, időnként kirepült a medencéből, majd visszatért hozzájuk. A szomszédos üzemből időnként táplálékot is adtak nekik. Augusztus közepére két fiatal maradt a medencében, a hónap végére mindannyian kirepültek, de néhányan visszajártak megpihenni, miközben egy billegetőcankó is hetekig ott táplálkozott. Remélem, a tojó tanul az esetből, és jövőre másik helyet keres.

Szelle Ernő

VÖRÖS VÉRCSE KÖLTÉSE ÉPÜLETEN LÉVŐ ELHAGYOTT DOLMÁNYOSVARJÚ-FÉSZKÉBEN

Ismét sikerült megtalálni egy eddig ismeretlen budapesti vörösvércse-párt, ezúttal az V. kerületi Belgrád rakpart 27. számú házon. Korábban ennek az épületnek egy parkányóra dolmányos varjak építettek fészket. Ez tette lehetővé, hogy egy

Fotó: Laborczi Gábor

vörösvércse-pár megtelepedhessen a huszonnyolc méter magasan lévő díszpárkányon. Mivel a párkány ferde, eredeti állapotában azon a vércsék nem tudtak volna költeni. A vörösvércse-pár két fiókat nevelt fel. Volt egy harmadik tojásuk is, de az nem kelt ki. A közeli Matild-palota padlásablakában sok évig költött vércse, de az épület tatarozása során ott megszűnt a fészkelési lehetőségük. Talán az a pár telepedett most erre az új helyre.

Morandini Pál

ÉRDEKES MADÁRMEGKERÜLÉSEK

szerkeszti: Karcza Zsolt és Lukács Katalin Odett

Az elmúlt időszakban a Madárgyűrűzési Központba beérkezett, kiegészített (gyűrűzési adattal együtt lezárt) megkerülésekből válogattunk. A külföldön gyűrűzött madarak adatainak kiegészítése rövidebb-hosszabb időt vesz igénybe, így jelen válogatásban is található néhány korábbi megkerülési adat, amelyeket az elmúlt hónapokban zártunk le. A gyűrűzők, megfigyelők, megtalálók vagy adatközlők nevét technikai okok miatt nem minden esetben és teljes terjedelemben tudjuk feltüntetni. A közölt eredmények tájékoztató jellegűek, és a 2021. szeptember végéig beérkezett adatok alapján készültek. Ahol az egyes adatoknál nem szerepel évszám, az az idej, 2021. évre vonatkozik.

A madárfajok sorrendje – szerkesztési okok miatt – nem mindenhol követi az aktuális rendszertani sorrendet. Az MME-honlap mme.hu > Tudástár > Magyarország madarai oldalán az egyes madárfajok naprakész gyűrűzési eredményei böngészhetők: gyűrűzési összesítések, a jelölési és a külföldi vonatkozású megkerülési helyek térképei, valamint a leggyakoribb kézrekerülési okok százalékos eloszlásdiagramjai.

Amennyiben gyűrűs madarat, madártetemet, jelölőgyűrűt talál, fém- vagy színes gyűrűs madarat észlel, kérjük, értesítse a Madárgyűrűzési Központot a ringers@mme.hu e-mail-címen. Így a megkerülési adatok beépülhetnek a hazai madárgyűrűzési adatbankba, és a központ munkatársai a feldolgozás után elküldik Önnek a gyűrűzési és megkerülési adatokat egy válaszelevélben.

KIS KÁRÓKATONA

Augusztus elején egy hazai gyűrűs kis kárókatont fényképeztek le Szlovéniában, Maribortól délre. A madarat idén júniusban, fióka korában gyűrűzték Somogy-szentpál határában (Somogy megye, Benei Béla). Ez a negyedik magyar gyűrűs

Fotó: Jure Novak

példány, amely megkerült a szomszédos országban. A kis kárókatona rövid távú vonuló, gyakran csak kóborló madárfaj. Hazai állománya a Kárpát-medence déli területein vagy az Adriai-tenger partvidékén telel.

KIS KÓCSAG

Egy színes gyűrűs kis kócsagot figyeltek meg augusztus végén az erdélyi Maros megyében. Ez a faj első ilyen adata Romániában. A madarat 2017-ben gyűrűzték Balatonőszöd határában (Somogy megye, Szinai Péter). Idén nyáron egy másik színes gyűrűs, öreg példányt is lefényképeztek Balatonlellén (Somogy megye, Kis Karolina).

Jelenleg ez a legidősebb hazai jelölésű kis kócsag, amely megkerült. A madarat 2016-ban gyűrűzték Balatonszárszó mellett (Somogy megye, Benei Béla). Ezt a példányt a korábbi években is megfigyelték a Balatonon: 2016-ban Csopakon, 2017-ben és tavaly Balatonlellén. Itthon eddig kétezer kis kócsagot gyűrűzték, amelyek közül huszonhat került meg külföldön.

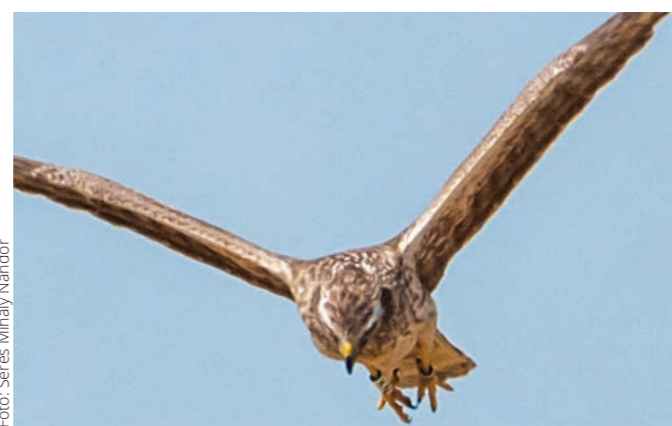

Fotó: Kis Karolina

A Kárpát-medencén kívül korábban Ausztriában, Csehországban, Olaszországban, Maliban, Szenegálban és Tunéziában kerültek meg magyar gyűrűs példányok. A kis kócsag a telet Afrika partvidékein és vizes élőhelyein tölti.

HAMVAS RÉTIHÉJA

Június végén egy egyedi kódos szárnykrotáliával ellátott hamvas rétihejt figyeltek meg Gelej határában (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Seres Mihály Nándor). A madarat fióka korában gyűrűz-

Fotó: Seres Mihály Nándor

ték 2020-ban Németország nyugati részén, Dortmundtól nem messze. Ez az első német gyűrűs példány, amely megkerült Magyarországon. Korábban Lengyelországban, Szlovákiában, Olaszországban és Tunéziában gyűrűzött példányok kerültek meg itthon. A fokozottan védett hamvas rétihejt hosszú távú vonuló, a telet Afrika szavannai területein tölti.

PARLAGI SAS

Egy hazai gyűrűs parlagi sást figyeltek meg június második felében a Finn-öböl partvidékén. Ez az első magyar gyűrűs példány, amely megkerült Észak-Európában. Mivel itt a parlagi sas ritkán fordul elő, nagy figyelem kísérte a megjelenését. Június 18. és 26. között számos alkalommal figyelték meg és azonosították a színes gyűrűje alapján Finnország déli partjainál. A madarat fióka korában gyűrűzték

Fotó: Petri Parkko

2020-ban Jász-Nagykun-Szolnok megyében (Horváth Márton). Korábban is volt példa arra, hogy itthon jelölt példányok a Kárpát-medencétől északra fordultak elő, de eddig ez a legtávolabbi ilyen eset. 2015-ben Lengyelországban került kézre egy harmadik éves példány, 2017-ben pedig Hollandiában figyeltek meg egy negyedik éves példányt. A fokozottan védett parlagi sas elterjedésének nyugati határvidéke a Kárpát-medencébe esik. A fészkelő párok egész évben a költőhelyükön maradnak. A fiatal példányok a kirepülést követő időszakban kisebb-nagyobb távolságokra kóborolnak, egy részük a Balkánon, Kis-Ázsiában vagy Észak-Afrikában telel.

DARU

Szeptember 15-én egy különleges történetű madarat sikerült lencsevégre kapni Újszentmargita határában (Hajdú-Bihar megye, Nagy József). Ezt a darut, hat társával együtt, 2017 novemberében, egy sűrű ködös napon fogták be Csongrád-Csanád megyében, és szállították be a Szegedi Vadaspark

Fotó: Nagy József

madármentő telepére. November 28-án jelölték meg őket szinkombinációs jelzéssel (három-három színes gyűrű került a két csüdre), és engedték szabadon Szatymaz határában, a Fehér-tónál. A hét elengedett madár közül eddig négyet figyeltek meg a későbbiekben itthon. A most észlelt példány minden évben szem elé került egy vagy több gyűrűleolvasás erejéig, legtöbbször a Hortobágyon, de 2018-ban a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén is látták. Mivel a daru Magyarországon csak rendkívül ritkán fészkel, a hazai jelölések csak a véletlen befogott példányokra korlátozódnak. Az északi fészkelési területeken a darvakat fiókakorban jelölik. A hazai madárgyűrűzési adatbankban összesen 672 daruról több mint háromezer megfigyelési adatot tartunk nyilván. Ezeket többségében Finnországban jelölték. A daru Eurázsia sűrű aljnövényzetű vizes élőhelyein fészkel. Összel nagy csapatokban vonulnak déli irányba. A Hortobágy az európai daruállomány kiemelt fontosságú gyülekezőhelye. A madarak nagy része az állandó fagyok beálltával áll tovább dél-európai és észak-afrikai telelőterületeik felé.

Fotó: Lukács Katalin Odett

GÓLYATÖCS

Június végén egy hazai gyűrűs gólyatöcsöt figyeltek meg a Visztula mentén, Krakkó közelében. Ez az első magyar gyűrűs példány megkerülése Lengyelországban. A madarat 2019-ben

gyűrűzték fióka korában Győr mellett (Győr-Moson-Sopron megye, György Előd). A kirepülés évében még megfigyelték a nagybajcsi horgásztavon (Győr-Moson-Sopron megye), majd 2021. május közepén a rábapatyi bányatavon (Vas megye) is látták. A lengyelországi megfigyelése után 2021. augusztus elején Sarródon figyeltek meg újra. Egy másik magyar gyűrűs gólyatöcsöt június végén figyeltek meg Szászországban, Drezdától északra. Ez az első hazai gyűrűs gólyatöcs, amely megkerült Németországban. Az öreg hím madarat idén április elején, a tavaszi vonulási időszakban gyűrűzték Balmazújváros mellett (Hajdú-Bihar megye, Koleszár Balázs). A faj európai állománya vonuló, a telet Afrika partvidékein és vizes élőhelyein tölti.

PARTI LILE

Szeptemberben egy hazai jelölésű parti lilét figyeltek meg Camargue-ban. Ez a második parti lile, amely megkerült Franciaországban, de az első, amit a színes gyűrűje alapján azonosítottak. A madarat 2018. szeptemberben gyűrűzték a Mekszikópusztai Madárvártán (Győr-Moson-Sopron megye, Koleszár Balázs). Itthon viszonylag kevés parti lilét jelölnek a vonulási időszakban. Az eddig meggyűrűzött 280 példányból Franciaországon kívül eddig Ausztriában és Bulgáriában került meg egy-egy madár. Az Eurázsia északi részén fészkelő parti lile rendszeres átvonuló a Kárpát-medencében. Szikes tavakon, leeresztett halastavakon, folyók zátonyain lehet megfigyelni a tavaszi és őszi vonulása során. A telet Afrika déli területein tölti.

PAJZSOSCANKÓ

Július végén egy magyar gyűrűs pajzsoscankót figyeltek meg a lengyelországi Kárpátalján. Ez az első hazai jelölésű példány megkerülése Lengyelországban. A madarat 2021. április közepén gyűrűzték Tiszabábolna mellett (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Balászi Péter). Az itthon vonulási időszakban eddig megjelölt 1750 pajzsoscankó közül harmincöt példány került meg külföldön, legtávolabb Észak-Oroszországban, illetve teletelési időszakban Maliban. Az Eurázsia északi területein fészkelő faj nagy számban vonul át a Kárpát-medencén őszen és tavasszal. A nálunk átvonuló állományai a telet Afrikában töltik, de kis számban Nyugat-Európában is telelnek.

RÉTI CANKÓ

A Mekszikópusztai Madárvárta (Fertő-Hanság Nemzeti Park, Győr-Sopron-Moson megye) szakemberei a vízi- és partimadarak gyűrűzését végzik a nyár végi, őszi vonulási időszakban. A legtöbb madárfaj esetén színes, távcsővel vagy teleszkóppal

Fotó: Sami Rabah

leolvasható jelölőgyűrűket alkalmaznak. Az egyik leggyakrabban fogott és jelölt átvonuló madárfaj a réti cankó. Ebből 2017 és 2020 között 1315 példányt jelöltek meg színes gyűrűkkel. Ennek eredményeként az elmúlt hónapokban is több megkerülést regisztráltunk, amelyek közül néhányat érdemes kiemelni. Először figyeltek meg hazai gyűrűs réti cankót Tunéziában. A madarat augusztus elején fényképezték le egy Tunisz határában elterülő sóstóban (*Sami Rabah*). Ezt a példányt 2019 nyarán jelölték a madárvártán (*Nagy Levente*). Júliusban szintén először figyeltek meg magyar gyűrűs réti cankót Dániában, Koppenhága mellett. A madarat 2020. augusztus elején gyűrűzték (*Bátly Gellért*). Bár a gyűrűzési helytől mindössze hetvenkilenc kilométerre, de első esetben került meg Szlovákiában is magyar gyűrűs réti cankó (*Stefan Granec*), amelyet

Fotó: Stefan Granec

2018. július végén gyűrűzték (*Koleszár Balázs*). Május végén Norvégia északi részén, az Aigir-tó jegén figyeltek meg egy példányt. Ez az első réti cankó, amely megkerült a skandináv országban. A madarat 2020. augusztus elején gyűrűzték a madárvártán (*Bátly Gellért*). A hazai gyűrűs réti cankók közül jelenleg ez a madár került meg a gyűrűzési helyétől legtávolabb északi irányba. A réti cankó Eurázsia északibb területeinek vizes élőhelyein fészkel. Magyarországon nagy számban vonul át, a telet Afrikában tölti.

NAGY SÁRSZALONKA

Egy Észtsországon gyűrűzött nagy sárszalont találtak augusztus végén Szegeden (Csongrád-Csanád megye, *Puskás József*). A madár legyengült, röpképtelen állapotban volt, ezért értesítették a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság területileg illetékes szakemberét. A természetvédelmi őr a Szegedi Vadasparkba szállította, ahol a kezelés ellenére később elpusztult.

Fotó: Puskás József

tult. Az Ananász névre keresztelt, öreg him madarat 2021. május 31-én gyűrűzték és látták el GPS-nyomkövető eszközzel a Kasari folyó torkolatvidékén (Matsalu Nemzeti Park, *Leho Lui-gujoe*). A jeladó sajnos csak egy hónapig működött, addig a

madár a gyűrűzés környékén mozgott, de a vonulási útvonulát és idejét már nem lehetett követni. Korábban Magyarországon még nem került kézre gyűrűs nagy sárszalont. Itthon ez idáig mindössze öt példányt gyűrűzték a vonulási időszakban. A nagy sárszalont Eurázsia északi részén elterjedt madárfaj. A boreális fenyőerdők, lombhullató erdők fészkelő madara. Hosszú távú vonuló, a telet Afrika trópusi területein tölti. Magyarországon ritka átvonuló.

FÜSTI FECSKE

Július elején egy hazai gyűrűs füstifecske került meg Dániában, a Bornholm szigeten. A madár egy épületbe repült be, és ott elpusztult. A fecskét 2018. szeptember közepén, első éves korában gyűrűzték vonulása során Dinnyésen (Fejér megye, *Fenyvesi László*). Ez az első magyar gyűrűs füstifecske, amelyik megkerült a skandináv országban. Az itthon eddig meggyűrűzött 630 ezer füstifecske közül 240 példány került meg külföldön, a legtöbb európai és számos afrikai országban. Ezenkívül 460 külföldi gyűrűs madár hazai megkerülését tartjuk nyilván a madárgyűrűzési adatbankban. Hosszú távú vonuló, az európai állomány a telet Afrikában tölti.

HEGYI BILLEGETŐ

Szeptember közepén egy magyar gyűrűs hegyi billegetőt fogtak vissza Szlovéniában, Ljubljánától délnyugatra. A madarat fióka korában jelölték 2021. április végén, a Börzsöny hegységben, a Kemence-pataknál (Nógrád megye, *Dénes János*). Ez a második hazai jelölés példány, amely megkerült külföldön. Korábban Németországban fogtak vissza egy nálunk a telelési időszakban jelölt hegyi billegetőt. A faj bővíző, hegyi patak mentén költ, fészket partfal üregeibe rakja. Rövid távú vonuló, télen alacsonyabb területekre húzódik. A tél nagy részét be nem fagyó folyók, patakok, tavak mentén tölti.

BARÁZDABILLEGETŐ

Egy horvát gyűrűs barázdabillegetőt fogtak vissza június végén Jászberény közelében (Jász-Nagykun-Szolnok megye, *Koleszár Balázs*). Ez az első Horvátországban gyűrűzött példány, amely megkerült itthon. A madarat első éves korában, 2019. október végén gyűrűzték a Neretva folyó deltavidékén (Dalmácia, *Barisa Ilic*). Korábban Ausztriában és Szlovákiában jelölt példányok kerültek meg Magyarországon. A barázdabillegető hazai állománya rövid távú vonuló. A fagyok beálltával délebbre húzódnak, de az idő enyhülésekor hamar visszatérnek a fészkelőterületeikre.

NÁDI TÜCSÖKMADÁR

Augusztus végén egy hazai gyűrűs nádi tücsökmadarat fogtak vissza Izraelben. Ez az első magyar gyűrűs példány, amely megkerült Európán kívül. Ezt a fiatal nádi tücsökmadarat 2021. június végén gyűrűzték a Fenékpusztai Madárgyűrűző Állomás (Zala megye, *Benke Szabolcs*). Az eddig Magyarországon meggyűrűzött 71 ezer nádi tücsökmadár közül huszonhat példány került meg külföldön. A Kárpát-medencén kívül korábban Csehországban, Horvátországban, Franciaországban, Németországban és Olaszországban kerültek meg magyar gyűrűs példányok. A most Izraelből visszajelzett példány a legtávolabb megfogott hazai gyűrűs nádi tücsökmadár (2197 km). A nagyobb kiterjedésű nádasokban, gyékényesekben fészkelő nádi tücsökmadár hosszú távú vonuló, a telet Afrikában, a Szaharától délre tölti.

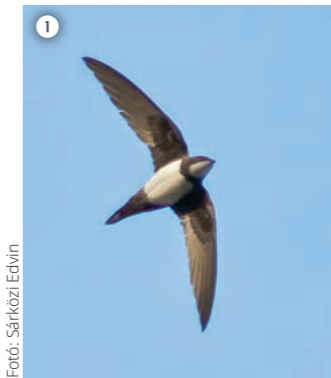
ÉRDEKES MADÁRMEGFIGYELÉSEK

szerkeszti: Hadarics Tibor

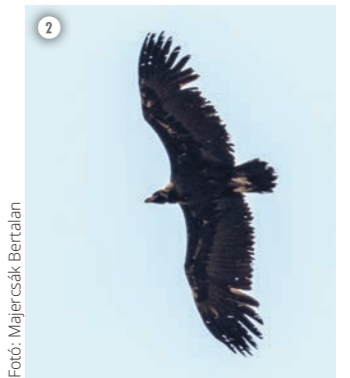
A következőkben rövid áttekintést szeretnénk nyújtani 2021 júliusának, augusztusának és szeptemberének legérdekesebb faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következők – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesítendő, ez viszont a legtöbb esetben még nem történt meg, ezért az előfordulások pontos időpontját nem közöljük.

JÚLIUS

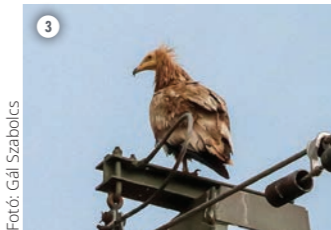
A hónap folyamán a hódmezővásárhelyi költőhely környékén állandóan jelen voltak havasi sarlósfecskék, négy-hat példányt lehetett rendszeresen megfigyelni (Sárközi E., Albert A. és mások) 1, a legtöbbet, hét madarat a hónap utolsó hetében láttak (Albert A.). Debrecen nyugati részén csak a hónap első hetében láttak hét havasi sarlósfecskét (Zöld B. M.), Szegeden (Újszeged) pedig a hónap második felében több alkalommal három-hat példányt (Domján A. és mások). Július első hetében bebizonyosodott, hogy az előző hónap végén Panyola határában látott kerti sármányok költöttek is, ugyanis láttak egy párt két kirepült fiatalal (Emri T. és társai). Ugyancsak a hónap első hetében egy szubadult ékfarkú halfarkas került szem elé Balatonszemesen (Gál Sz. és társai). Július második hetében három pár karmazsinpirókot láttak a kőszegi Abért-tónál (Illés P.), és ekkor figyelték meg utójára a Csávoly melletti Józsefházapusztánál a kucsmás sármányokat is (Tamás Á.). Ugyancsak a második héten a Szegedi-fertőn egy ékfarkú halfarkast (Mészáros Cs.) és két kenti cséret (Sós E., Simon O.), Tarcál közelében egy barátkeselyűt (Losonczi L., Majercsák B.; Takács Á., Molnár M.) 2, a Kaposzserdahely melletti Pazderjási-víztározónál pedig egy laposcsőrű víztaposót láttak (Nagy M.). Ebben az időszakban bukkant fel Magyarországon egy Dél-Olaszországban jeladózott, 2018-ban fogságban született, majd 2019-ben szabadon engedett átszíneződő (negyedik naptári évében lévő) dögkeselyű (E kategória): a madár először az Őrségben, Szalafő közelében éjszakázott, majd három napig a Rába-völgyben, Rátót közelében töltötte az éjszakát (Gál Sz. és társai) 3, azután a Vas megyei Nemescső mellett (Bátly G.) 4 (közben egyébként hatalmas területeket járt be), majd Burgenlandon keresztül észak felé repült, és Harka közelében lépett be ismét Magyarországra, délről megkerülte a Fertőt, majd Lászlómajor környékén dél felé fordult, és két éjszakát Sopronhórpács és Zsira között egy nagyfeszültségű vezeték oszlopának a csúcán töltött (Heincz M. és társai) 5; innen Sárvár és Ikervár környékére is elment, illetve egy alkalommal majdnem Sümegig repült el, de éjszakázni visszatért Sopronhórpács mellé, ahonnan egyik délelőtti délnek indult, és kora délután Rédcis környékén hagyta el az országot (délután már Zágrábtól délre járt). Július harmadik hetében egy rozsdás nádiposztát fogtak és gyűrűzték a dávodi Földvári-tónál (Mórocz A. és társai) 6, Balatonfenyvesen (Barkóczi A.), Keszthelyen (Lukács Z., Horváth O.) és a Szegedi-fertőn (Csibrányi B.; Fodor A.) 7 pedig egy-egy átszíneződő ékfarkú halfarkast figyeltek meg, utóbbi helyen valószínűleg ugyanezt a madarat látták még a következő héten is (Mészáros Cs.; Szelöczei I. és társai). A hónap negyedik hetében a debreceni Nagyerdő felett egy havasi sarlósfecskét (Kiss Cs.), Fonyódon egy öreg (Tóth Á. J.), Balatongyörökön pedig egy átszíneződő ékfarkú halfarkast (Emri T. és társai), a nagyhegyesi Ökör-föld (Konyhás S.), majd másnap a balmazújvárosi Nagy-szik felett pedig egy átrepülő barátkeselyűt láttak (Kecskés J.). A hónap legvégén Fonyódon egy ékfarkú halfarkast (Vámosi K.), a rábapatyi kavicsbányatavak felett (Tóth K.) 8, majd másnap Edve közelében pedig egy fiatal, Görögországban jeladózott héjasast figyeltek meg (Borbás K.) 9.

Fotó: Sárközi Edvin

Fotó: Majercsák Bertalan

Fotó: Gál Szabolcs

Fotó: Bátly Gellért

Fotó: Váczi Miklós

Fotó: Mórocz Attila

Fotó: Csibrányi Balázs

Fotó: Tóth Kornél

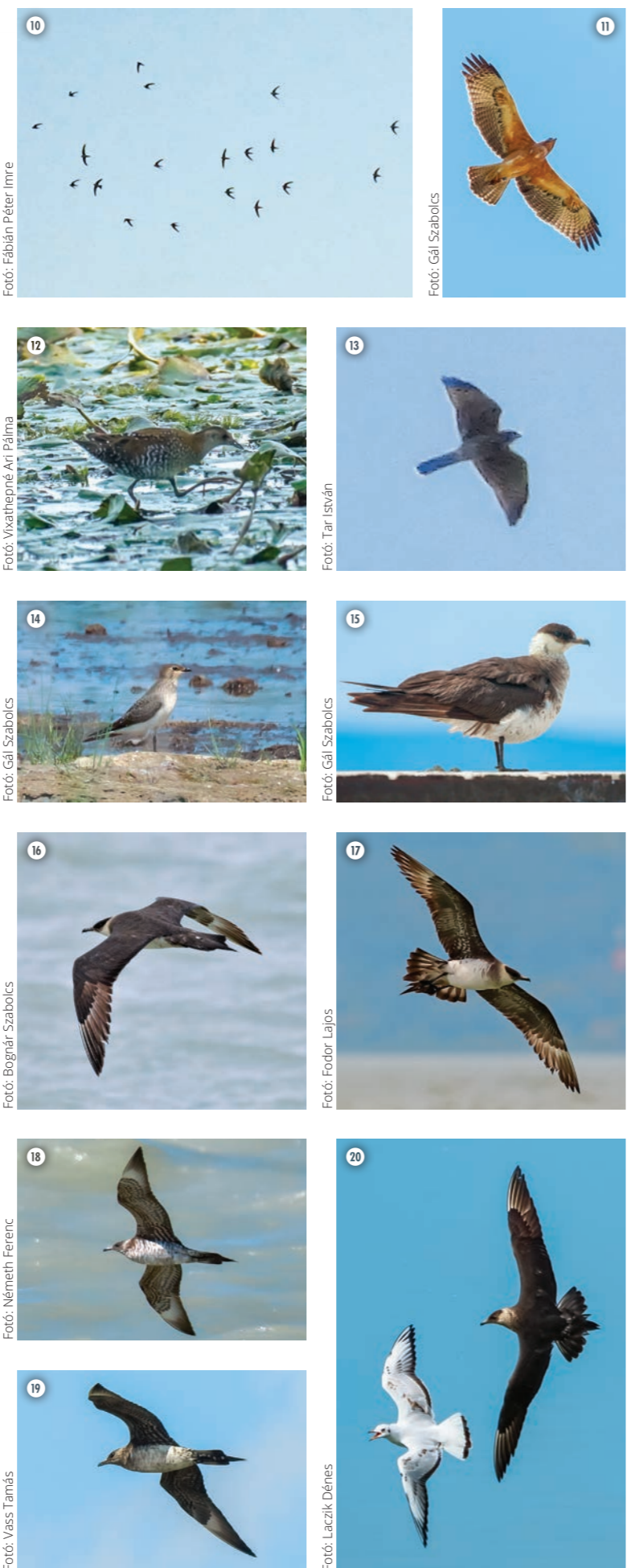

Fotó: Borbás Katalin

AUGUSZTUS

A hónap első felében még több alkalommal láttak Hódmezővásárhelyen öt-hét havasi sárlósfecskét (Molnár Á. és mások), míg Debrecenben ugyanebben az időszakban tizenhárom-tizenkilenc példány volt rendszeresen megfigyelhető (Tar I.; Fábrián P. I. és mások) 10; a szegedi fészkelőhelyen (Újszeged) pedig három-négy madarat észleltek augusztus második felében (Lajos-Vecseri Cs., Lajos Cs. és mások). Az először július végén megfigyelt héjasas augusztus első napjaiban Győr-Moson-Sopron és Vas megye határán, Edve, Pápac és Rábakecöl térségében mozgott (Váczai M. és társai) 11, majd délnyugat felé repült, és Sorkikápolna közelében éjszakázott (Kóta A. és társai), másnap pedig az Őrségnél elhagyta az országot (ez mindössze a második, illetve ha az 1940-es évekből származó keveremesi adatot is mai határainkon belülről származónak fogadjuk el, akkor a faj harmadik előfordulása Magyarországon). Augusztus első hetében a hortobágyi Mátá közelében láttak egy átszíneződő barátkeselyűt (Varga L. és társai), és valószínűleg ugyanez a madár került szem elé még aznap Balmaújváros közelében is (Tóth Á. J.). Szintén a hónap első hetében a kőszegi Abért-tónál három karmazsinpirókot (Horváth L. és társai), Siófokon egy ékfarkú halfarkast (Szatóri J.; Monoki Á.), Szabadisóstón (Péntek I.) és Balatonmáriafürdőn (Vámosi K.) egy-egy világos színváltozatú ékfarkú halfarkast, Balatonalmádinál egy sötét színváltozatú fiatal halfarkast (Jandó B.), Kiskunlacháza közelében (Szentivánpuszta, Dömsödi-árapasztó) pedig egy sötét színváltozatú törpesast figyeltek meg (Kiss Á., Bodor G.). Augusztus második hetében Szeged közelében (Baktó) (Domján A.), Kunpeszér határán (Hosszú-hát) (Nemes K.), valamint Hajdúszoboszló mellett (Sósvíz-tároló) (Hódör I.) egy-egy sötét, a szentesi Alsó-rét (Szabó F.) és a debreceni Nagyerdő felett (Tar I.) pedig egy-egy világos színváltozatú törpesast láttak. Ugyanezen a héten a Kis-Balaton I. ütemén (Zalavár) egy törpevízicsibét (Vixathepné Ari P.) 12, a Debreceni köztemető felett pedig egy kis héját fényképeztek (Tar I.) 13. Zamárdinál egy pontosan meg nem határozott halfarkast (Horváth M.), Balatonlellén két öreg (Klébert A.), a Bugyi határán lévő Úrbői-halastavakon egy átszíneződő, világos színváltozatú (Schmidt A., Kern R.), a Sumonyi-halastavakon pedig két ékfarkú halfarkast láttak (Hafner J., Kiss J. és mások) (utóbbiak egészen a hónap végéig kitartottak ott). A hónap közepén egy fiatal feketeszárnyú székicsér tűnt fel a hahóti tőzgebányatavon (Gál Sz.) 14, amelyet a hónap végéig (sőt még szeptember első harmadában is) sokan meg tudtak ott figyelni. Augusztus harmadik hetében egy Kevermes melletti kavicsbányánál – más fecskefajok csapatában – egy vörhenyes fecskét (Bozó L.), Kunpeszér határán (Nyihogó) pedig egy törpesast láttak (Kiss Á.), és továbbra is több helyről érkeztek megfigyelések ékfarkú halfarkasokról: Balatonszemesen egy szubadult világos (Gál Sz. és társai) 15 16 17, Balatonlellén egy átszíneződő világos színváltozatú (Németh F., Sós-Koroknai V.) 18, a fertőújlaki Nyéki-szálláson és a fertőrákosi üdülőtelepen egy-egy átszíneződő (Mogyorósi S.), az apaji Úrbői-halastavakon egy átszíneződő világos (Vass T. és társai) 19 20, Siófokon pedig szintén egy világos színváltozatú madarat észleltek (Péntek I.; Szatóri J.).

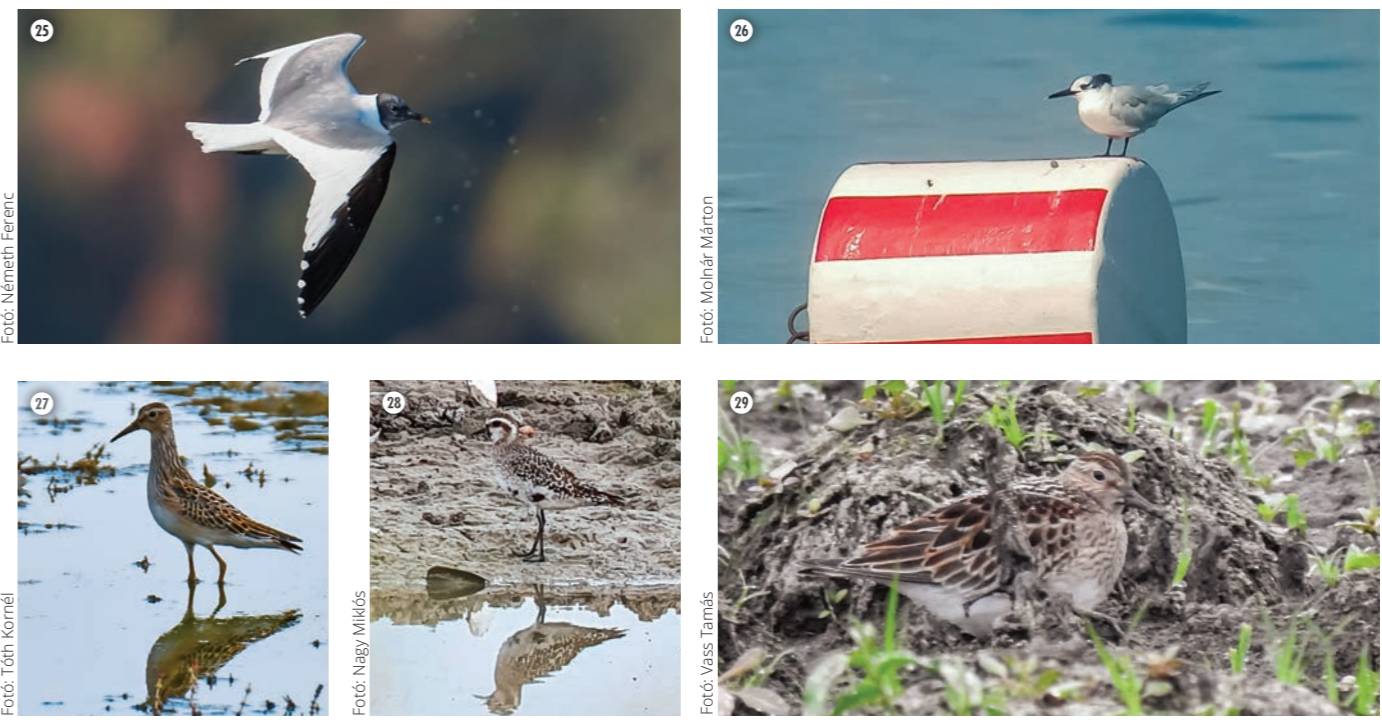

A hónap harmadik hetében még Balatonszemesen tartózkodott a szubadult világos színváltozatú ékfarkú halfarkas (Mohácsi G., Nagy P.; Fodor L. és társai) 21 22, de egy sötét színváltozatú példány is feltűnt ott (Oláh J.), sőt volt, hogy a kettőt egyszerre látták (Lukács M.). Augusztus negyedik hetében a debreceni Nagyerdő felett több alkalommal egy havasi sárlósfecskét (Tar I.), az M3-as autópálya hajdúböszörményi pihenője felett egy barátkeselyűt (Emri T. és társai), Balatonszemesen néhány napig négy öreg kenti csértl (Bárdos T., Turi K. és mások) 23, Debrecen-Józsa közelében pedig egy sötét színváltozatú törpesast figyeltek meg (Tar A.). A hónap utolsó napjaiban Balatonfenyvesen két (Bognár E. Sz., Bognár Sz.), Vonyarcvashegyen egy fiatal sötét színváltozatú (Cser Sz.), Fonyódon (Bortnyák V. és társai) és Balatonmáriafürdőn (Péntek I., Bortnyák V.) 24 egy-egy sötét színváltozatú ékfarkú halfarkast észleltek.

SZEPTEMBER

A hónap első harmadában még többször látták a hahóti tőzgebányatavon azt a feketeszárnyú székicsért (Mohácsi G., Szelőczei I. és mások), amelyet augusztus közepén észleltek ott először. A hónap elején még megfigyeltek néhány havasi sárlósfecskét a költőhelyek környékén: Hódmezővásárhelyen egyet (Molnár Á., Pogány J.), Debrecenben pedig kettőt (Abonyi O. és társai). Szeptember első hetében még láttak ékfarkú halfarkasokat a Balatonon: Balatonmáriafürdőnél és Balatonfenyvesen egy-egy sötét színváltozatú (Hadarics T., Fejes É.), Keszthelyen egy sötét színváltozatú fiatal (Havasi M.), Balatonberénynél pedig egy sötét színváltozatú átszíneződő példányt (Bajor Z. és társai). Ugyanebben az időszakban Balatonfenyvesnél egy öreg fecskesirályt (Németh F. és mások) 25 (ennek a magas északon költő, tengerekhez kötődő, gyönyörű sirályfajnak ez mindössze a hetedik előfordulása Magyarországon),

Balatónmáriafürdő, Balatonfenyves és Fonyód előtt pedig két kenti csértl figyeltek meg (Bárdos T. és társai) 26. A hónap második hetében a Hortobágyi-halastavon (Zalai T. és társai) és a Rábapaty melletti egyik kavicsbányatavon (Tóth K. és társai) 27 egy-egy fiatal vándorpartfutót, Siófokon (Szabadisóstó) egy kenti csértl (Péntek I.), Keszthelyen pedig egy világos színváltozatú ékfarkú halfarkast láttak (Balogh B.). Az utolsó havasi sárlósfecskét Szegeden (Mészáros Cs.) és Debrecenben is a hónap negyedik hetében észlelték (Veszelinov O.; Laposa D.). Szintén szeptember negyedik hetében a Polgári-halastavon egy fiatal vándorpartfutót (Kecskés J. és mások), a hortobágyi Csécsi-halastavon pedig egy amerikai pettyeslele tűnt fel (Nagy M. és mások) 28, utóbbi fajnak ez a negyedik előfordulása Magyarországon. A hónap legvégén a Tiszaalpár melletti Nagytavon is láttak egy fiatal vándorpartfutót (Vass T. és társai) 29.

Köszönet illeti a madarak megfigyelőit, hogy adataikat közkinccsá tették. Kérjük, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Gál Szabolcs, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagyrészt az érdekes megfigyeléseket közlétező www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldalakról származnak.

Név: Nature Seychelles
 Alapítás éve: 1998
 Tagok száma: 69
 Kiadvány: Zwaso Magazine
 Postacím: Sanctuary at Roche Caiman,
 P.O. Box 1310, Mahe, Seychelles
 Telefon: +248 4601100
 E-mail: nature@seychelles.net
 Honlap: www.natureseychelles.org

BIRDLIFE SEYCHELLES

A Cousin sziget egy különleges rezervátum (fotó: Serge Marizy)

Védelmi munkánk mentette meg a Seychelle-szigeteki posztátát a kihalástól (fotó: Charli Davies)

Cserepesteknős-monitoring (fotó: Victoria Beasley)

A természetvédelmi csónaktáborunk a fiatalokat oktatja és támogatja (fotó: Liz Mwambui)

A Cousin szigeten működik az ország legrégebbi ökoturizmus-programja (fotó: Serge Marizy)

Korallzátony helyreállítása (fotó: Camila Marino)

Seychelle-szigeteki szarkarigó – *Copsychus sechellaram* (fotó: Peter Chadwick)

Csónaktáborunk lehetővé teszi a fiatalok gyakorlati védelmi munkába való bekapcsolódását (fotó: Liz Mwambui)

A saját ételtermelése a testnek és a léleknek is jót tesz (fotó: Nature Seychelles)

Szervezetünk helyi, regionális, országos és nemzetközi intézményekkel, szervezetekkel és a környezet védelmében érdekelt helyi lakossággal együttműködve a szigetrehabilitáció, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, az ökoturizmus, a kutatás és az oktatás terén vezet izgalmas és változatos élőhely- és fajvédelmi programokat tizenöt biológus, közgazdász, tanár és élőhelyvédelmi szakember segítségével. Mi vezetjük a világhírű Cousin szigeti rezervátumot, a Seychelle-szigetek egyik legrégebbi védett területét. A korábban kókuszültetvényként működő szigetet a BirdLife 1958-ban vette meg, hogy megmentse a majdnem kihalt Seychelle-szigeteki posztátát (*Acrocephalus sechellensis*). Az ezt követő védelem és tudományos kutatás nemcsak megmentette a madarat, melynek populációja mára elérte a háromezer példányt, és öt szigeten is megtelepedett, de más fajoknak, köztük öt endemikus szárazföldi és hét tengeri fészkelőnek is előnyre vált. Cousin nemcsak fontos madárelőhely (IBA), hanem az ugyancsak súlyosan veszélyeztetett közönséges cserepesteknős tojásrakó helye is az Indiai-óceán nyugati medencéjében. Sikeres a szigeten folyó ökoturizmus-programunk. A belépődíjakat a védelmi munkákra fordítjuk. A sziget tengeri területén zajlik a világ első korallzátony-megmentési programja, amelyet szintén mi vezetünk. Tapasztalataink megosztására elindítottunk egy, a szigethez kötődő természetvédelmi csónaktáborot. Mahé szigeten egy városi vizes területet és egy biokertészetet kezelünk, ahol bemutatjuk a helyi hagyományos növényfajokat, -fajtákat és gyógynövényeket, továbbá megtanítjuk, hogyan kell termesztetni és felhasználni ezeket. Most kötöttünk egyezséget a Seychelle-szigeteki Nemzetipark-igazgatósággal két tengeri nemzeti parknak a helyi közösséggel együtt történő kezeléséről.

Szervezetünket 2012-ben jegyezték be oktatási magánintézményként, ami lehetővé teszi számunkra, hogy országos szinten szervezhessünk oktatási programokat. Változatos környezetvédelmi és fenntarthatósági tanfolyamaink vannak Mahén, a Környezetvédelmi és Nevelési Központunkban, illetve Cousin szigeten, amely programok megkapták a Seychelle-szigeteki Képesítő Hatóság jóváhagyását.

Liz Mwambui

Fordította és összeállította: Madas Katalin

CSIPOGÓ

2021. tél

Vajon mi az a fiókszárny?
 És hol van a kantár?
 Mit néz a madarász,
 amikor szemét a
 távcsőre tapasztja?

NE FELEDKEZZ MEG A TÉLI
 MADÁRITATÁSRÓL!

RAKJ RENDET! Fejtsd meg, mely
 madárnevek betűit kevertük össze, és
 párosítsd őket ahhoz az évszámhoz,
 amikor az év madarai voltak!
**Vigyázz, elrejtettünk néhány
 kakukktojást is!**

5000

2021 2017 2016 2018

2008 2007,5 2011

2012 2019 2015 2020 2022

2013 2014 2017

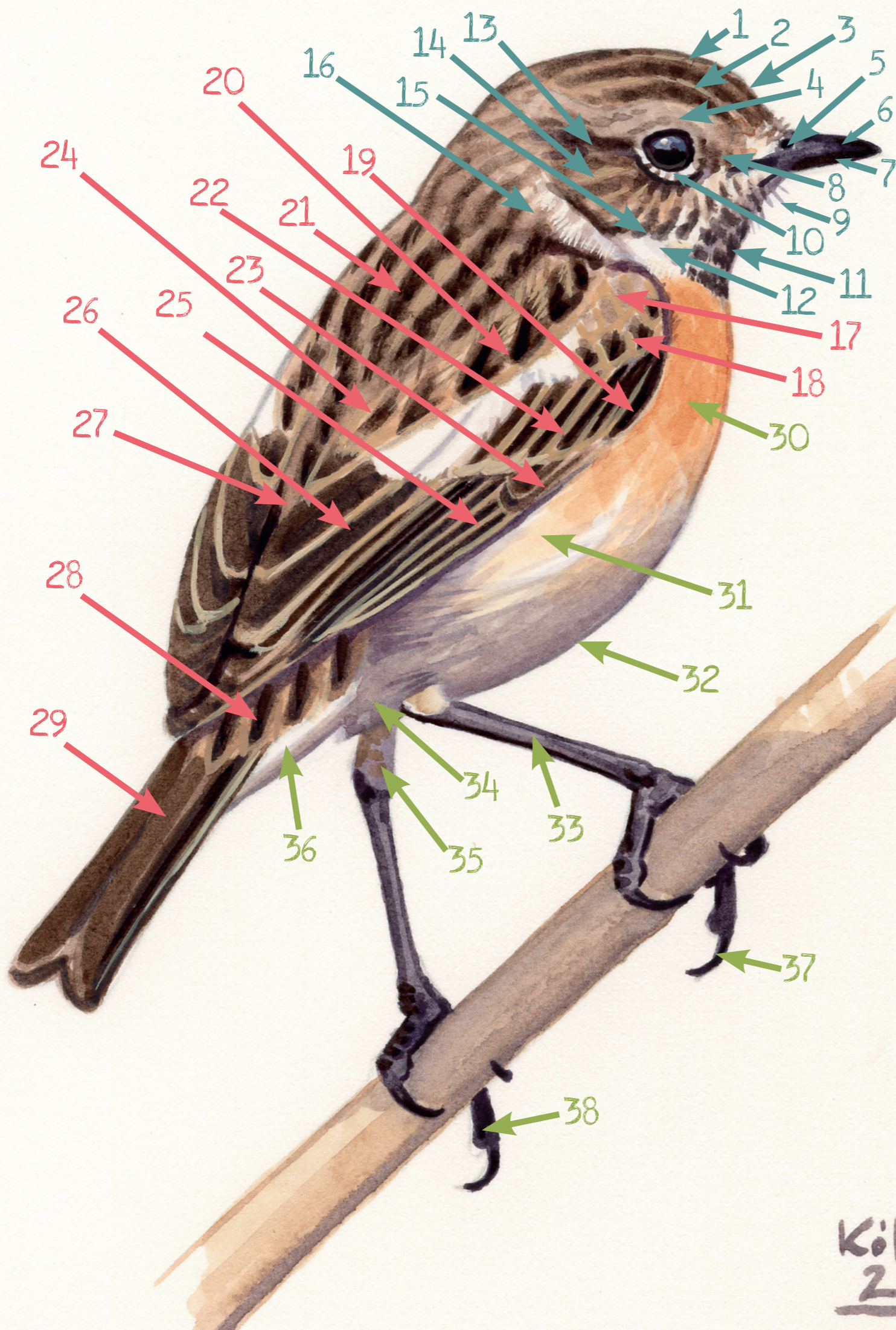
2023

kaanb bbsoú
 GIEÉNNCSZ
 ómosárvlyod
 LYCSÖÖGTA
 aobsqfüelly giedr
 ÉLKGÁÁMSN
 KKKKUA
 zitaáaiEbbdíoGR
 2023

Előző játékunk megfejtése: az 1.
 számú cigánycsuk nem kerül viharba.

A madár kívülről, avagy mit néz a madarász

1 fejtető	9 sörték
2 fejtetősáv	10 szemgyűrű
3 homlok	11 torok
4 szemöldöksáv	12 bajusz alatti sáv
5 orrnyílás	13 szemsáv
6 felső csőrkáva	14 fülfedők
7 alsó csőrkáva	15 bajuszsáv
8 kantár	16 nyakfolt

A madarak határozása a terepen nem egyszerű feladat, ezért a madarászok igyekeznek minél több tulajdonságot megfigyelni, mielőtt a madár elrepül: a mell mintázatát, a faroktollak hosszát, a csőr alakját, a csüd színét, azt, hogy van-e szemgyűrű...

SÖRTÉK:
A sörték pontos szerepét még nem tárták fel a kutatók. Feltételezéseik szerint a sörtékkel a madarak az apró légmozgásokat, rezgéseket érzékelik repülés közben.

17 kisfedők	24 vállvezők
18 középfedők	25 kézevezők
19 fiókszárny	26 karevezők
20 válltollak	27 hát
21 dolmány	28 felső farkfedők
22 nagyfedők	29 fark
23 kézfedők	

30 mell	35 lábszár
31 testoldal	36 alsó farkfedők
32 has	37 karom
33 csüd	38 lábujj
34 fartájék	

FIÓKSZÁRNY:
A fiókszárny 3-5 apró tollacskából áll. A repülés során segíti a manőverezést, landoláskor a fékezésben játszik szerepet.

Kókay
2012

Fotók:
Bajor Zoltán, Bálint Pál, Bárdos Tibor, Halmos Gergő,
Máté Bence, Orbán Zoltán, Papp László, Simay Gábor,
Völgyi Sándor, Zumpf András, Pixabay
Határozói grafikák: Kókay Szabolcs
Szerkesztés, illusztráció:
Juhász Lilla, Csitnéki Balázs

MADÁRBARKÓBA

A játékot ketten, de akár többen is játszhatjátok. Vegyetek magatokhoz 5-5 rizsszemét, és döntsétek el, hogy ki lesz először a kérdező és a válaszoló. Több játékos esetén több kérdező is lehet. A válaszoló válasszon egy madarat a fotók közül, de ne árulja el, hogy melyik madárra gondolt. A kérdező az itt megadott tulajdonságokra kérdezzen rá úgy, hogy a kérdéseire a válaszoló csak IGENnel vagy NEMmel válaszolhat. A kérdezőnek 10 kérdésből kell kitalálnia, melyik madárra gondolt a társa. Ha nem sikerül kitalálnia, veszít egy rizsszemét. Ha valaki elveszíti az összes rizsszemét, a játéknak vége. Ha szükséges, használjatok nagyítót és madárhatározót.

TULAJDONSÁGOK:

- csőrszíne
- szemgyűrű
- FAROKTOLLAK SZÍNE
- fejtető színe
- faroktollak hossza
- csüd színe
- melltollak mintája
- SZEM SZÍNE
- kézevezők színe
- csőr alakja

KERESD A HASONLÓSÁGOT!

Keress legalább 5 hasonlóságot a rozsdás csuk és a cigánycsuk között a 3. oldalon felsorolt tulajdonságok alapján! Ha szeretnéd, hogy ellenőrizzük az eredményed, írd a csipogo@mme.hu e-mail-címre 2022. január 15-ig!

Az MME Természetbarátok Boltja téli kínálatából

Teleszkópok és távcsövek

Ismeretterjesztő könyvek és határozók

Mesterséges odúk

Madáretetők

A bolt csomagküldő szolgáltatása folyamatos, de a COVID-19 járványhelyzet miatt a személyes vásárlás lehetősége bizonytalan. Az aktuális hatósági szabályokhoz alkalmazkodó változásokról az MME honlap bolti oldalán számolunk be, kérjük, ott tájékozódjon vagy az üzlet mobilszámán érdeklődjön. Köszönjük!

További ajánlatokért keresse fel online áruházunkat
www.mme.hu/bolt
 06-20-969-7778

CL CURIO
EXPECT THE
UNEXPECTED

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK